

(Службени гласник Босне и Херцеговине бр. 36/04)

На основу члана IV 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 36. сједници Представничког дома, одржаној 11. маја 2004.године, и 24. сједници Дома народа, одржаној 21. маја 2004.године усвојила је

ЗАКОН О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ ПРЕД СУДОМ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Дио први - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

I - НАДЛЕЖНОСТ СУДА

Члан 1.

(1) Овим законом одређују се правила поступка пред Судом Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Суд) у рјешавању имовинских спорова (парнични поступак) између државе Босне и Херцеговине (у даљем тексту: државе) и ентитета, између државе и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Дистрикт), између ентитета, између ентитета и Дистрикта и између институција Босне и Херцеговине које врше јавна овлаштења.

(2) Одредбе овог закона примјењиваће се и у имовинским споровима, проистеклим из штете која је настала при вршењу послова органа управе Босне и Херцеговине, других институција Босне и Херцеговине и службених лица тих органа и институција.

(3) Одредбе овог закона примјењиваће се и у другим имовинским споровима, кад је надлежност Суда утврђена законима Босне и Херцеговине или међународним уговором.

Члан 2.

(1) Суд ће по пријему тужбе прво оцијенити да ли је надлежан.

(2) Приликом оцјењивања надлежности, Суд ће узети у обзир наводе у тужби и чињенице које су Суду познате.

Члан 3.

(1) Суд у току цијелог поступка, по службеној дужности, пази да ли рјешавање спора спада у судску надлежност и води рачуна о својој стварној надлежности.

Члан 4.

(1) Кад Суд у току поступка утврди да за рјешавање спора није надлежан суд, него неки други орган власти, огласиће се ненадлежним, укинути спроведене радње у поступку и одбацити тужбу.

(2) Кад Суд у току поступка утврди да за рјешавање спора није надлежан суд у Босни и Херцеговини, по службеној дужности огласиће се ненадлежним, укинуће спроведене радње у поступку и одбацити тужбу.

(3) Кад у току поступка Суд утврди да је за рјешавање спора надлежан други суд у Босни и Херцеговини, рјешењем ће се огласити ненадлежним.

Члан 5.

(1) Након правоснажности рјешења којим се огласио ненадлежним, Суд ће без одгађања, а најкасније у року од три дана, уступити предмет надлежном суду.

- (2) Суд коме је предмет уступљен као надлежном наставиће поступак као да је код њега био покренут.
- (3) Парничне радње Суда, као што су увиђај, вјештачење, саслушавање свједока и друго, нису без важности зато што их је предузео ненадлежан суд.

Члан 6.

Ако суд коме је предмет уступљен као надлежном сматра да је надлежан неки други суд, доставиће, у року од три дана, предмет суду који треба да ријеша тај сукоб надлежности, осим ако нађе да му је предмет уступљен због очите погрешке, а требало је да буде уступљен другом суду, у ком ће случају предмет уступити другом суду и о томе обавијестити Суд.

II - ОСНОВНА НАЧЕЛА

Члан 7.

- (1) У парничном поступку Суд одлучује у границама захтјева који су стављени у поступку.
- (2) Суд у поступку примјењује материјално право по властитој оцјени и није везан за наводе странака у погледу материјалног права.

Члан 8.

- (1) Странке могу слободно располагати захтјевима које су ставиле током поступка.
- (2) Суд неће уважити располагања странака која су противна принудним прописима.

Члан 9.

Суд одлучује о тужбеном захтјеву, у правилу, на основу усмене, непосредне и јавне расправе.

Члан 10.

Свака странка има право да се прочитује о приједлозима и захтјевима противне странке. Само кад је то овим законом одређено, Суд је овлаштен да одлучи о захтјеву о којем противној странци није била дата могућност изјашњавања.

Члан 11.

Парнични поступак води се на једном од језика у службеној употреби у Босни и Херцеговини, а службено писмо је латиница и ћирилица.

Члан 12.

- (1) Странке су дужне изнијети све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и изводити доказе којима се утврђују те чињенице.
- (2) Суд је овлаштен да утврди и чињенице које странке нису изнијеле, ако из резултата расправе и доказивања произилази да странке иду за тим да располажу захтјевима којима не могу располагати (члан 8. став 2).

Члан 13.

Које ће чињенице узети као доказане одлучује Суд на основу слободне оцјене доказа. Суд ће савјесно и брижљиво цијенити сваки доказ посебно и све доказе заједно.

Члан 14.

Странке су дужне пред Судом говорити истину и савјесно се користити правима која су им призната овим законом.

Члан 15.

Суд је дужан спровести поступак без одуговлачења и са што мање трошкова, те онемогућити сваку злоупотребу права која странкама припадају у поступку.

Члан 16.

(1) Првостепени поступак састојаће се, у правилу, од два рочишта и то једног припремног рочишта и једног рочишта за главну расправу.

(2) У сложенијим парницама, у рјешавању имовинских спорова из члана 1. став 1. овог закона може се одредити да припремно рочиште може трајати више дана, а најдуже 30 дана од дана отварања припремног рочишта.

Члан 17.

(1) Кад одлука Суда зависи од рјешавања неког претходног питања које се односи на то да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донио одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), Суд може сам ријешити то питање, ако посебним прописима није другачије одређено.

(2) У парничном поступку Суд је у погледу постојања кривичног дјела и кривичне одговорности учиниоца везан за правоснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим.

Члан 18.

(1) У првостепеном поступку суди вијеће Управног одјељења Суда, састављено од тројице судија (првостепено вијеће).

(2) У другостепеном поступку суди вијеће Апелационог одјељења Суда, састављено од тројице судија (другостепено вијеће).

(3) У поступку одлучивања по ревизији одлучује вијеће Апелационог одјељења Суда, састављено од тројице судија, који нису учествовали у другостепеном поступку (ревизијско вијеће).

(4) У поступку по приједлогу за понављање поступка одлучује судија Апелационог одјељења Суда, као судија појединац.

(5) Осим одлука на главној расправи пред првостепеним вијећем, које доноси вијеће, председник првостепеног вијећа доноси све одлуке кад Суд поступа у првом степену, ако овим законом није другачије одређено.

Члан 19.

Странке предузимају парничне радње писмено изван рочишта или усмено на рочишту, ако за поједине радње није законом одређен посебан облик у коме се могу предузети.

Дио други - ТОК ПОСТУПКА

А. ПОСТУПАК ПРЕД ПРВОСТЕПЕНИМ ВИЈЕЋЕМ

III - ТУЖБА

1. Тужба и њен садржај

Члан 20.

- (1) Парнични поступак покреће се тужбом.
- (2) Тужба мора садржавати:
 - 1) основ за надлежност Суда,
 - 2) одређен захтјев у погледу главне ствари и споредних потраживања (тужбени захтјев),
 - 3) чињенице на којима тужилац заснива тужбени захтјев,
 - 4) доказе којима се утврђују те чињенице,
 - 5) назнаку вриједности спора,
 - 6) правни основ тужбеног захтјева и
 - 7) друге податке које у складу са одредбама члана 274. овог закона мора имати сваки поднесак.
- (3) Суд није везан за правни основ тужбеног захтјева.
- (4) Суд ће поступити по тужби и кад тужилац није навео правни основ тужбеног захтјева.

2. Тужба за утврђење

Члан 21.

- (1) Тужилац може у тужби тражити да Суд само утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, или истинитост, односно неистинитост неке исправе.
- (2) Таква тужба може се подићи кад је то посебним прописима предвиђено или кад тужилац има правни интерес да Суд утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа или истинитост, односно неистинитост неке исправе прије доспјелости захтјева за чинидбу из истог односа.
- (3) Ако одлука о спору зависи од тога да ли постоји или не постоји неки правни однос који је током парнице постао споран, тужилац може поред постојећег захтјева истакнути и тужбени захтјев да Суд утврди да такав однос постоји, односно да не постоји, ако је Суд надлежан за такав захтјев.
- (4) Истицање захтјева према одредби става 3. овог члана неће се сматрати преиначењем тужбе.

3. Истицање више тужбених захтјева у једној тужби

Члан 22.

- (1) У једној тужби тужилац може истакнути више захтјева против истог туженог кад су сви захтјеви повезани истом чињеничном и правном основом и то кад је Суд стварно надлежан за сваки од тих захтјева и кад је за све захтјеве одређена иста врста поступка, а Суд оцијени да истицање таквих тужбених захтјева у једној тужби доприноси економичности поступка.
- (2) Ако Суд, у случају из става 1. овог члана, оцијени да истицање више тужбених захтјева у једној тужби не доприноси економичности поступка, најкасније на припремном рочишту донијеће рјешење о раздвајању поступка.
- (3) Тужилац може у једној тужби истакнути два или више тужбених захтјева који су у међусобној вези и тражити да Суд усвоји слједећи од тих захтјева ако нађе да онај који је у тужби истакнут испред њега није основан.
- (4) Захтјеви се могу, према ставу 3. овог члана, истакнути у једној тужби само ако је Суд стварно надлежан за сваки од истакнутих захтјева и ако је за све захтјеве одређена иста врста поступка.

4. Преиначење тужбе

Члан 23.

- (1) Преиначење тужбе је промјена истовјетности захтјева, повећање постојећег или истицање другог захтјева уз постојећи.
- (2) Тужба није преиначена ако је тужилац промијенио правни основ тужбеног захтјева, ако је смањио тужбени захтјев или ако је промијенио, допунио или исправио поједине наводе.

Члан 24.

- (1) Тужилац може да преиначи тужбу најкасније до закључења припремног рочишта или до почетка главне расправе, ако припремно рочиште није одржано.
- (2) Након одржавања припремног рочишта, а најкасније до закључења главне расправе, Суд може да допусти преиначење тужбе само ако оцијени да преиначење није усмјерено на одуговлачење поступка и ако тужени пристаје на преиначење.
- (3) Сматраће се да постоји пристанак туженог на преиначење тужбе ако се он упусти у расправљање о главној ствари по преиначеној тужби, а није се прије тога противио преиначењу.
- (4) Суд ће, у случају из става 2. овог члана, допустити преиначење тужбе и кад се тужени противи преиначењу, ако су испуњени сви сљедећи услови:
 - 1) тужилац без своје кривице није могао тужбу преиначити раније;
 - 2) тужени је у могућности да расправља по преиначеној тужби без одгађања главне расправе.
- (5) Против рјешења којим се усваја или одбија преиначење тужбе није допуштена посебна жалба.

Члан 25.

- (1) Тужилац може, у року из члана 24. овог закона, тужбу преиначити и тако да умјесто првобитног туженог тужи друго лице.
- (2) За преиначење тужбе према ставу 1. овог члана потребан је пристанак лица које треба да ступи у парницу умјесто првобитног туженог. Ако се првобитни тужени већ упустио у расправљање о главној ствари, потребан је и његов пристанак.
- (3) Лице које ступа у парницу умјесто првобитног туженог мора примити парницу у оном стању у ком се она налази у тренутку кад у њу ступа.

5. Повлачење тужбе

Члан 26.

- (1) Тужилац може повући тужбу без престанка туженог прије него што је тужба достављена туженом. Тужба се може повући и након доставе туженом, све до закључења главне расправе, ако тужени на то пристане. Ако се тужени у року од осам дана од дана обавијести о повлачењу тужбе не изјасни о томе, сматраће се да је пристао на повлачење.
- (2) Повучена тужба сматра се као да није ни била поднесена и може се поново поднијети.

6. Постојање парнице

Члан 27.

- (1) Парница почиње тећи доставом тужбе туженом.
- (2) У погледу захтјева који је странка поставила током поступка, парница почиње тећи од тренутка кад је о том захтјеву обавијештена противна странка.

(3) Док парница тече, не може се у погледу истог захтјева покренути нова парница међу истим странкама, а ако таква парница буде покренута, Суд ће тужбу одбацити.

(4) Ако међу истим странкама већ тече друга парница о истом захтјеву пред судом у Босни и Херцеговини, странке су дужне да о томе обавијесте Суд.

(5) Суд ће током цијелог поступка по службеној дужности пазити тече ли већ друга парница о истом захтјеву међу истим странкама пред судом у Босни и Херцеговини.

Члан 28.

(1) Ако која од странака отуђи ствар или право о којем тече парница, то не спречава да се парница међу истим странкама доврши.

(2) Лице које је прибавило ствар или право о којем тече парница може ступити у парницу умјесто тужиоца, односно туженог, само ако на то пристану обје странке.

IV - ПРИПРЕМАЊЕ ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

1. Опште одредбе

Члан 29.

(1) Суд ће одмах након пријема тужбе почети припреме за главну расправу.

(2) Припреме за главну расправу обухватају претходно испитивање тужбе, доставу тужбе на обавезни одговор, одржавање припремног рочишта и заказивање главне расправе.

Члан 30.

У току припремања главне расправе странке могу упућивати поднеске у којима ће навести чињенице на којима заснивају своје захтјеве, те предложити доказе којима се утврђују те чињенице.

Члан 31.

(1) Суд у току припремања главне расправе доноси одлуке о управљању поступком у складу са одредбама овог закона.

(2) Против рјешења из става 1. овог члана није допуштена посебна жалба.

Члан 32.

Суд може у току припремања главне расправе донијети пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања и пресуду због пропуштања, те примити на записник нагодбу странака.

2. Претходно испитивање и достава тужбе

Члан 33.

Кад утврди да је тужба неразумљива или да не садржи елементе прописане одредбом члана 20. овог закона (непотпуна тужба), или да постоје недостаци који се тичу способности тужиоца или туженог да буду странке у парници, или недостаци у погледу законског заступања странке, или недостаци који се односе на овлаштење заступника да покрене парницу кад је такво овлаштење потребно, Суд ће ради отклањања тих недостатака предузети потребне радње предвиђене одредбама чл. 239. и 276. овог закона.

Члан 34.

(1) Након претходног испитивања тужбе Суд доноси рјешење којим се тужба одбацује ако утврди:

- 1) да рјешавање о тужбеном захтјеву не спада у судску надлежност;
- 2) да је тужба поднесена неблаговремено, ако је посебним прописима одређен рок за подношење тужбе;
- 3) да о истом захтјеву већ тече парница;
- 4) да је ствар правоснажно пресуђена;
- 5) да је о предмету спора склопљена судска нагодба;
- 6) да се тужилац пред судом одрекао тужбеног захтјева;
- 7) да не постоји правни интерес тужиоца за подношење тужбе за утврђење; или
- 8) да тужилац у року који је Суд одредио није отклонио недостатке из члана 33. овог закона.

(2) Суд доноси рјешење којим се Суд оглашава ненадлежним и предмет уступа другом суду, ако утврди да није стварно надлежан да рјешава о тужбеном захтјеву.

Члан 35.

Ако сматра да нема довољно чињеница за доношење одлуке о питању које се поставило у току претходног испитивања тужбе, Суд ће о том питању одлуку донијети накнадно, чим буде располагао са довољно чињеница.

Члан 36.

Тужба са прилозима доставља се туженом на одговор у року од 30 дана од дана пријема исправне и потпуне тужбе у Суду.

3. Одговор на тужбу

а) Одговор на тужбу и његов садржај

Члан 37.

(1) Након пријема тужбе са прилозима, тужени је дужан најкасније у року од 30 дана доставити Суду писмени одговор на тужбу.

(2) Приликом достављања тужбе туженом, Суд ће поучити туженог о обавези из става 1. овог члана, о томе шта треба да садржи одговор на тужбу и обавијестити га о посљедицама недостављања одговора на тужбу у одређеном року.

Члан 38.

(1) У одговору на тужбу тужени ће истаћи могуће процесне приговоре и изјаснити се да ли признаје или оспорава постављени тужбени захтјев, те навести и друге податке које, у складу са одредбама члана 274. овог закона, мора имати сваки поднесак.

(2) Ако тужени оспорава тужбени захтјев, одговор на тужбу мора садржавати и разлоге из којих се тужбени захтјев оспорава, чињенице на којима тужени заснива своје наводе, доказе којима се утврђују те чињенице, те правни основ за наводе туженог.

Члан 39.

Кад је у овом закону предвиђено да странка може ставити одређен приговор или приједлог или предузети какву другу парничну радњу док се тужени не упусти у расправљање о главној ствари, такав приговор, односно приједлог може се ставити док Суд не прими одговор на тужбу.

Члан 40.

Кад утврди да је одговор на тужбу неразумљив или непотпун, Суд ће ради отклањања тих недостатака поступити у складу са одредбом члана 276. овог закона.

б) Противтужба и одговор на противтужбу

Члан 41.

- (1) Тужени може у одговору на тужбу, а најкасније на припремном рочишту, поднијети противтужбу, ако је захтјев противтужбе у вези са тужбеним захтјевом, или ако се ти захтјеви могу пребити, или ако се противтужбом тражи утврђење неког права или правног односа о чијем постојању или непостојању зависи у цјелини или дјелимично одлука о тужбеном захтјеву.
- (2) Након одржавања припремног рочишта, противтужба се може поднијети само ако тужени на то пристане и ако Суд оцијени да подношење противтужбе није усмјерено на одговлачење поступка.
- (3) Противтужба се не може поднијети ако је за захтјев из противтужбе стварно надлежан други суд.
- (4) Одредбе овог закона о тужби и одговору на тужбу на одговарајући начин примјењују се и на противтужбу и одговор на противтужбу, ако овим законом није другачије одређено.

4. Припремно рочиште

а) Опште одредбе

Члан 42.

- (1) Након пријема одговора на тужбу, односно одговора на противтужбу, Суд ће заказати припремно рочиште.
- (2) Ако тужени није доставио одговор на тужбу, а тужилац у тужби није тражио доношење пресуде због пропуштања, Суд ће заказати припремно рочиште након протеча рока за подношење одговора на тужбу.
- (3) Датум одржавања припремног рочишта Суд ће, у правилу, одредити уз претходну консултацију са странкама.
- (4) Припремно рочиште одржаће се, у правилу, најкасније у року од 30 дана од дана пријема у Суду писменог одговора на тужбу, односно од дана протеча рока за подношење одговора на тужбу, или, ако је тужени поднио противтужбу, у року од 30 дана од дана пријема одговора на противтужбу.

Члан 43.

Одржавање припремног рочишта је обавезно, осим у случајевима у којима Суд, након испитивања тужбе и одговора на тужбу, утврди да међу странкама нема спорних чињеница или да због једноставности спора одржавање припремног рочишта није потребно.

Члан 44.

У позиву за припремно рочиште Суд ће обавијестити странке о посљедицама изостанка са припремног рочишта, као и о томе да су дужне најкасније на припремном рочишту изнијети све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и предложити све доказе које желе извести у току поступка, те на припремно рочиште донијети све исправе и предмете које желе употријebити као доказ.

Члан 45.

- (1) Припремно рочиште почиње тако што тужилац укратко излаже тужбу, а затим тужени укратко излаже одговор на тужбу.
- (2) Кад је потребно, Суд ће затражити од странака разјашњење у вези са њиховим наводима или приједлозима.

Члан 46.

- (1) Након излагања тужбе и одговора на тужбу, расправљаће се о питањима која се односе на сметње за даљи ток поступка. О тим питањима могу се на припремном рочишту изводити докази кад је то потребно.
- (2) Суд ће, по приговору странке или по службеној дужности, поступити у складу са одредбама члана 34. овог закона, ако одредбама овог закона није другачије одређено.
- (3) Ако Суд не усвоји приговор да постоји која од сметњи за вођење поступка, одлуку о приговору донијеће заједно са одлуком о главној ствари.
- (4) Против одлуке из става 3. овог члана није допуштена посебна жалба.

Члан 47.

У даљем току припремног рочишта расправљаће се о приједлозима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје приједлоге.

Члан 48.

- (1) Суд ће према резултатима расправљања на припремном рочишту одлучити о чему ће се расправљати и који ће се докази извести на главној расправи.
- (2) Приједлоге које не сматра битним за доношење одлуке Суд ће одбити и у рјешењу назначити разлог одбијања.
- (3) Против рјешења из става 2. овог члана није допуштена посебна жалба.
- (4) Суд није у даљем току парнице везан за своја ранија рјешења из овог члана.

Члан 49.

- (1) Ако Суд, на приједлог странке, одреди извођење доказа вјештачењем, увијек ће одредити рок у ком вјештак треба припремити и доставити свој налаз и мишљење.
- (2) При одређивању овог рока Суд ће водити рачуна о томе да писмени налаз и мишљење мора доставити странкама најкасније осам дана прије одржавања рочишта за главну расправу.

Члан 50.

- (1) Ако пред Судом тече више парница између истих лица или у којим је исто лице противник разних тужилаца или разних тужених, Суд може, уз сагласност странака, рјешењем спојити све те парнице ради заједничког расправљања, ако би се тиме убрзало расправљање или смањили трошкови. За све спојене парнице Суд ће донијети заједничку пресуду.
- (2) Суд може, уз сагласност странака, одредити да се одвојено расправља о појединим захтјевима из исте тужбе, те ће након завршетка одвојеног расправљања донијети посебне одлуке о тим захтјевима.
- (3) Рјешења из ст. 1. и 2. овог члана могу се, у правилу, донијети најкасније на припремном рочишту или до почетка главне расправе, ако припремно рочиште није одржано.
- (4) Против рјешења из ст. 1 и 2. овог члана није допуштена посебна жалба.

Члан 51.

- (1) Ако на припремно рочиште не дође тужилац, а био је уредно обавијештен, сматраће се да је тужба повучена, осим ако тужени не захтијева да се рочиште одржи.
- (2) Ако на припремно рочиште не дође уредно обавијештен тужени, рочиште ће се одржати без његовог

присуства.

Члан 52.

На припремном рочишту Суд има у погледу управљања поступком сва овлаштења која има и на главној расправи.

б) Медијација и судска нагодба

Члан 53.

(1) Најкасније на припремном рочишту, Суд може, уколико оцијени да је то сврсисходно с обзиром на природу спора и друге околности, предложити странкама да спор ријеше у поступку медијације, како је предвиђено посебним законом.

(2) Такав приједлог могу ставити и странке споразумно до закључења главне расправе.

Члан 54.

Странке могу закључити нагодбу о предмету спора у току цијелог поступка (судска нагодба).

Члан 55.

(1) Суд ће, на начин који не угрожава његову непристрасност, на припремном рочишту, као и у току цијелог поступка, настојати да странке закључе судску нагодбу.

(2) У циљу доприношења нагодби, Суд може, када оцијени да је то основано, странкама предложити како да се нагоде, водећи рачуна о жељама странака, природи спора, односима међу странкама и другим околностима.

Члан 56.

(1) Судска нагодба може се односити на тужбени захтјев или на један његов дио.

(2) Пред Судом се не може закључити нагодба у погледу захтјева којима странке не могу располагати (члан 8. став 2).

(3) Када Суд донесе рјешење којим не допушта нагодбу странака, застаће са поступком док то рјешење не постане правоснажно.

Члан 57.

(1) Споразум странака о нагодби уноси се у записник.

(2) Нагодба је закључена кад странке потпишу записник.

(3) Нагодба садржи и споразум о трошковима. Ако странке не постигну споразум о трошковима, могу се договорити да одлуку о трошковима донесе Суд.

(4) Суд ће странкама издати овјерен препис записника у који је унесена нагодба.

Члан 58.

Судска нагодба има снагу извршног наслова.

Члан 59.

- (1) Судска нагодба може се побијати само тужбом.
- (2) Судска нагодба може се побијати ако је закључена у заблуди или под утицајем принуде или преваре.
- (3) Тужба из става 1. овог члана може се поднијети у року од три мјесеца од дана сазнања за разлоге побијања, а најкасније у року од пет година од дана закључења судске нагодбе.

Члан 60.

Суд ће у току цијелог поступка по службеној дужности пазити да ли се води парница о предмету о којем је раније била закључена судска нагодба, па ако утврди да се ради о таквој парници, одбациће тужбу.

ц) Заказивање рочишћа за главну расправу

Члан 61.

- (1) На припремном рочишту Суд ће рјешењем одредити:
 - 1) дан и сат одржавања главне расправе;
 - 2) питања о којима ће се расправљати на главној расправи;
 - 3) доказе који ће се извести на главној расправи;
 - 4) лица која ће бити позвана на главну расправу.
- (2) Главна расправа ће се, у правилу, одржати најкасније у року од 30 дана од дана одржавања припремног рочишта.
- (3) Суд може одредити да се главна расправа одржи одмах након припремног рочишта.
- (4) Ако се процјењује да ће главна расправа трајати дуже од једног дана, рочиште ће бити заказано за онолико дана узастопно колико је неопходно да се расправа одржи у континуитету.

Члан 62.

Са садржајем рјешења из става 1. члана 61. овог закона упознаће се присутна странка, те јој се неће достављати рјешење, нити позив за главну расправу. Суд ће обавијестити присутну странку и о посљедицама изостанка са рочишта за главну расправу.

Члан 63.

- (1) Суд ће на рочиште за главну расправу позвати странке које нису биле присутне на припремном рочишту, као и свједоке и вјештаке које је на припремном рочишту одлучио позвати.
- (2) У позиву за главну расправу Суд ће обавијестити позване о посљедицама изостанка са рочишта.
- (3) Странци која није била присутна на припремном рочишту, уз позив за главну расправу, доставља се овјерен препис рјешења из став члана 61. став 1. овог закона.

V - ГЛАВНА РАСПРАВА

1. Ток главне расправе

Члан 64.

- (1) Предсједник вијећа отвара главну расправу и објављује састав вијећа и предмет расправљања.
- (2) Након тога, предсједник вијећа утврђује да ли су дошла сва позвана лица, па ако нису, провјерава да ли су

одсутна лица уредно позвана и да ли имају оправдан разлог за изостанак.

(3) Ако тужилац без оправданог разлога не дође на рочиште за главну расправу, а био је уредно позван, сматраће се да је повукао тужбу, осим ако се тужени на том рочишту упусти у расправљање.

(4) Ако на рочиште за главну расправу без оправданог разлога не дође тужени, а био је уредно позван, расправа ће се одржати без његовог присуства.

Члан 65.

(1) Суд ће прво, по приговору странке или по службеној дужности, утврдити постоје ли процесне сметње за даље поступање и поступити у складу са одредбама члана 34. овог закона, ако одредбама овог закона није другачије предвиђено.

(2) Ако Суд не усвоји приговор из става 1. овог члана, без обзира да ли је о њему расправљано одвојено од главне ствари или заједно са њом, одлуку о приговору донијеће заједно са одлуком о главној ствари.

(3) Против рјешења којим се одбијају приговори странака из става 1. овог члана није допуштена посебна жалба.

Члан 66.

(1) Главна расправа одвија се сљедећим редом:

- 1) Тужилац укратко излаже сва битна питања из тужбе, укључујући извођење доказа читањем исправа;
- 2) Тужени укратко излаже одговор на тужбу и даје одговор на битне наводе тужиоца из тачке 1. овог става;
- 3) Ако је стављен приједлог за извођење доказа саслушањем странака, саслушавају се странке, и то прво тужилац, а затим тужени;
- 4) Саслушавају се свједоци, и то прво свједоци тужиоца, а затим свједоци туженог;
- 5) Изводе се остали докази, укључујући и вјештачење;
- 6) Након извођења свих доказа, обје странке, почевши од тужиоца, имају право да се обрате Суду завршним излагањем, којим се резимирају правни и чињенични аспекти предмета;
- 7) Суд може допустити тужиоцу да се укратко изјасни на завршно излагање туженог;
- 8) Ако је тужиоцу допуштено да се изјасни на завршно излагање туженог, и тужени ће имати право да се укратко изјасни на коначне наводе тужиоца.

(2) Изузетно, Суд може одредити редослијед одвијања главне расправе другачији од редослиједа предвиђеног у ставу 1. овог члана.

Члан 67.

(1) Суд ће водити рачуна да се главна расправа одвија на правилан начин, без непотребних одгађања, те да се расправља само о питањима битним за доношење одлуке.

(2) Предсједник вијећа се у току главне расправе брине о одржавању реда у судници и о достојанству Суда.

(3) Суд ће казнити лица која нарушавају ред у судници или вријеђају достојанство суда и других учесника у поступку у складу са одредбама овог закона о непоштивању Суда.

Члан 68.

Поступак на главној расправи одвија се усмено, а докази се изводе непосредно пред Судом, уколико није другачије предвиђено овим законом.

Члан 69.

(1) Странка треба у излагањима изнијети чињенице потребне за образложење својих приједлога, понудити

доказе потребне за утврђивање својих навода, те се изјаснити о наводима и понуђеним доказима противне странке.

(2) Странке могу током главне расправе износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако учине вјероватним да их без своје кривице нису били у могућности изнијети, односно предложити на припремном рочишту.

Члан 70.

Странке износе и своја правна схватања која се односе на предмет спора.

Члан 71.

(1) Приликом извођења доказа саслушањем странака, странку прво испитује њен пуномоћник, а након тога супротна странка.

(2) Ако странка која се саслушава нема пуномоћника, најприје је испитује Суд.

Члан 72.

Странке испитују свједоке и вјештаке. Предсједник вијећа прво даје ријеч странци која је предложила свједока или вјештака, затим супротној страни, а затим, уколико је потребно, поново странци која их је предложила.

Члан 73.

Предсједник вијећа, а по његовом одобрењу и чланови вијећа могу постављати питања странкама, свједоцима или вјештацима у свакој фази саслушања.

Члан 74.

(1) Суд ће одбити спровођење процесних радњи које нису битне за поступак.

(2) Суд неће допустити постављање питања у којима је садржано како на њих треба одговорити.

(3) Суд неће допустити питања која су небитна за предмет и питања на која је већ довољно одговорено.

(4) На захтјев странке, у записник ће се унијети питања која Суд није допустио.

(5) Суд неће допустити вријеђање и узнемиравање странака, свједока и вјештака за вријеме испитивања.

Члан 75.

(1) Саслушани свједоци и вјештаци остају у судници, ако им Суд то наложи.

(2) Ако странка то захтијева, а свједок је још увијек присутан, Суд може одлучити да свједока који је већ саслушан на истом рочишту за главну расправу још једном позове на поновно саслушање.

Члан 76.

(1) Суд није везан за своје рјешење које се односи на руковођење расправом.

(2) Против рјешења која се односе на руковођење расправом није допуштена посебна жалба.

Члан 77.

Након што буду окончане све фазе главне расправе и предмет буде спреман за пресуђење, Суд ће прогласити да

је главна расправа закључена.

2. Одгађање и наставак рочишта

Члан 78.

- (1) Суд може одгодити заказано рочиште за главну расправу прије његовог одржавања, ако утврди да нису испуњене законске претпоставке за његово одржавање или да докази чије је извођење одређено неће бити прибављени до рочишта (одгађање рочишта).
- (2) Суд је дужан, најкасније осам дана прије одржавања рочишта, провјерити да ли су испуњени услови из става 1. овог члана.
- (3) Кад одгоди рочиште, Суд ће о времену одржавања новог рочишта одмах обавијестити све позване.

Члан 79.

- (1) Суд може, на приједлог странке, одгодити започето рочиште (одађање рочишта) само из следећих разлога:
 - 1) ако без кривице странке, која предлаже одгађање рочишта, на рочишту није могуће извести неки од доказа чије је извођење одређено, а који је важан за правилно доношење одлуке;
 - 2) ако обје странке предлажу одгађање ради покушаја мирног рјешења спора или закључења судске нагодбе.
- (2) Странка може само једном тражити одгађање рочишта из истог разлога.
- (3) Кад се рочиште одгоди, Суд ће присутнима одмах саопштити мјесто и вријеме новог рочишта. Суд није дужан о мјесту и времену новог рочишта обавијестити странку која није била присутна на одложеном рочишту, а била је уредно обавијештена.

Члан 80.

Ако на рочишту није могуће извести неки од доказа чије је извођење одређено, Суд може одлучити да се расправа настави, с тим да се накнадно, на новом рочишту, изведе само тај доказ, и изнесу наводи у вези с њим.

Члан 81.

На новом рочишту заказаном након одгађања расправе, радње које су већ спроведене поново се спроводе само ако се рочиште држи пред новим вијећем или ако суд сматра да је то неопходно за правилно доношење пресуде.

Члан 82.

- (1) Рочиште за главну расправу не може се одгодити на неодређено вријеме.
- (2) Рочиште за главну расправу не може се одгодити дуже од 30 дана, осим у случају из члана 96. овог закона.
- (3) Предсједник вијећа је о сваком одгађању рочишта дужан да обавијести предсједника Суда. Предсједник Суда води евиденцију о одгађањима рочишта за сваког судију појединачно, који у предмету поступа као предсједник вијећа.
- (4) Приликом одгађања рочишта Суд ће датум одржавања новог рочишта, у правилу, одредити уз претходну консултацију са странкама.
- (5) Када одгоди рочиште, Суд је дужан предузети све радње које му стоје на располагању како би се до следећег рочишта отклонили узроци који су довели до одгађања, те како би се на том рочишту расправа могла закључити.

(6) Против рјешења Суда којим се одгађа рочиште или рјешења којим се одбијају приједлози странака за одгађање рочишта није допуштена посебна жалба.

Члан 83.

Ако се започето рочиште не може окончати у току истог дана, Суд ће одредити наставак рочишта за сљедећи радни дан (наставак рочишта).

Члан 84.

Одредбе чл.78, 79, 82. и 83. овог закона на одговарајући начин примјењују се на припремно рочиште.

3. Јавност главне расправе

Члан 85.

- (1) Главна расправа је јавна.
- (2) Расправи могу да присуствују само пунољетна лица.
- (3) Лица која су присутна расправи не смију носити оружје или опасно оруђе.
- (4) Одредба става 3. овог члана не односи се на припаднике полиције, ако је ношење оружја неопходно за вршење њихове дужности.

Члан 86.

- (1) Суд може искључити јавност за цијелу главну расправу или један њен дио ако то захтијевају интереси чувања службене, пословне или личне тајне, заштита интереса малољетника, интереси јавног реда или разлози морала.
- (2) Суд може искључити јавност и када се мјерама за одржавање реда предвиђеним у овом закону не би могло обезбиједити несметано одржавање расправе.

Члан 87.

- (1) Искључење јавности не односи се на странке, њихове законске заступнике, пуномоћнике и умјешаче и омбудсмена.
- (2) Суд може допустити да главној расправи на којој је јавност искључена буду присутна поједина службена лица, као и научни и јавни радници, ако је то од интереса за њихову службу, односно научну или јавну дјелатност.
- (3) Суд ће упозорити лица која буду присутна расправи на којој је јавност искључена да су дужна као тајну чувати оно што су на расправи сазнала, а што није већ познато јавности, и упозорити их на посљедице одавања тајне.

Члан 88.

- (1) О искључењу јавности одлучује Суд рјешењем које мора бити образложено и јавно објављено.
- (2) Против рјешења о искључењу јавности није допуштена посебна жалба.

Члан 89.

Одредбе о јавности на главној расправи на одговарајући начин ће се примјењивати и на припремном рочишту,

на рочишту изван главне расправе пред Судом, те на рочишту пред замољеним судом.

VI - ДОКАЗИ И ИЗВОЂЕЊЕ ДОКАЗА

1. Опште одредбе

Члан 90.

- (1) Свака странка дужна је доказати чињенице на којима заснива свој захтјев.
- (2) Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

Члан 91.

Суд ће наложити странкама да изведу и оне доказе који су битни за доношење одлуке, а које странке нису предложиле, ако утврди да странке иду за тим да располажу захтјевима којима не могу располагати у смислу члана 8. став 2. овог закона.

Члан 92.

- (1) Не треба доказивати чињенице које је странка признала пред Судом током парнице.
- (2) Ако странка порекне чињенице које је признала, Суд ће оцјенити да ли ће те чињенице сматрати признатим или оспореним.
- (3) Чињенице чије постојање закон претпоставља не треба доказивати, али се може доказивати да те чињенице не постоје, ако законом није шта друго одређено.
- (4) Не треба доказивати чињенице које су општепознате.

Члан 93.

Ако Суд на основу оцјене изведених доказа не може са сигурношћу утврдити неку чињеницу, о постојању те чињенице закључиће примјеном правила о терету доказивања.

Члан 94.

Ако се утврди да странци припада право на накнаду штете, на новчани износ или на замјениве ствари, али се тачна висина износа, односно количина ствари не може утврдити или би се могла утврдити само са несразмјерним тешкоћама, Суд ће о томе одлучити према својој оцјени.

Члан 95.

- (1) Докази се изводе на главној расправи.
- (2) На приједлог странке, поднесен најкасније на припремном рочишту, Суд може одлучити да се одређени докази изведу пред другим судом (замољени суд). У том случају, записници о изведеним доказима прочитаће се на главној расправи.
- (3) Кад Суд донесе одлуку из става 2. овог члана, у замолници за извођење доказа укратко ће описати предмет спора, изложити стање парнице и одредити који ће се докази извести, уз назнаку о којим околностима треба посебно водити рачуна.
- (4) О рочишту за извођење доказа пред замољеним судом обавијестиће се странке.
- (5) Судија замољеног суда има при извођењу доказа сва овлаштења која има вијеће кад се докази изводе на

главној расправи.

(6) Против рјешења Суда којим се одређује извођење доказа пред замољеним судом није допуштена посебна жалба.

Члан 96.

(1) Ако се због изузетних околности неки доказ не може извести у роковима предвиђеним овим законом, Суд рјешењем може одредити дужи рок за извођење доказа.

(2) Кад одређени рок протекне, расправа ће се провести без обзира на то што одређени доказ није изведен.

2. Увиђај

Члан 97.

(1) Увиђај се предузима кад је за утврђивање неке чињенице или за разјашњење неке околности потребно непосредно опажање Суда.

(2) Увиђај се може обављати и уз учешће вјештака.

Члан 98.

Ако у поступку треба разгледати ствар која се налази код једне од странака, код трећег лица, код органа власти или код правног лица коме је повјерено вршење јавног овлаштења, на одговарајући начин примјениће се одредбе чл. 101, 102. и 103. овог закона о прибављању исправа од ових органа или правних лица.

3. Исправе

Члан 99.

(1) Исправа коју је у прописаном облику издао орган власти у границама своје надлежности, те исправа коју је у таквом облику издало правно лице у вршењу јавног овлаштења које му је повјерено законом или прописом заснованим на закону (јавна исправа), доказује истинитост онога што се у њој потврђује или одређује.

(2) Исту доказну снагу имају и друге исправе које су посебним прописима у погледу доказне снаге изједначене са јавним исправама.

(3) Допуштено је доказивати да су у јавној исправи неистинито утврђене чињенице или да је исправа неправилно састављена.

(4) Ако се посумња у аутентичност исправе, странка може тражити да Суд тражи да се о томе изјасни орган, односно правно лице од кога би она требало да потиче.

Члан 100.

Ако међународним уговором није шта друго одређено, иностране јавне исправе које су прописно овјерене имају, уз услов узајамности, исту доказну снагу као и домаће јавне исправе.

Члан 101.

(1) Странка је дужна сама да поднесе исправу на коју се позива за доказ својих навода.

(2) Уз исправу састављену на страном језику, подноси се и овјерени превод.

(3) Ако се исправа налази код органа власти или правног лица коме је повјерено вршење јавног овлаштења, а

сама странка не може испословати да се исправа преда или покаже, Суд ће по приједлогу странке наредити том органу, односно лицу да исправу доставе Суду.

Члан 102.

- (1) Кад се једна странка позива на исправу и тврди да се она налази код друге странке, Суд може ту странку позвати да поднесе исправу, остављајући јој за то одређени рок.
- (2) Странка не може ускратити подношење исправе ако се она сама у парници позвала на ту исправу за доказ својих навода, или ако је ријеч о исправи коју је по закону дужна предати или показати, или ако се исправа с обзиром на њен садржај сматра заједничком за обе стране.
- (3) У погледу права странке да ускрати подношење других исправа на одговарајући начин примјењиваће се одредбе чл. 106 и 107. овог закона.
- (4) Кад странка која је позвана да поднесе исправу пориче да се исправа код ње налази, могу се ради утврђивања те чињенице изводити докази.
- (5) Суд ће, с обзиром на све околности, цијенити од каквог је значаја што странка која држи исправу неће поступити по рјешењу Суда којим јој се налаже да поднесе исправу или пориче да се исправа код ње налази.
- (6) Против одлуке суда из става 1. овог члана није допуштена посебна жалба.

Члан 103.

- (1) Суд може, на приједлог странке, наредити трећем лицу да поднесе исправу само кад је оно по закону дужно показати је или је поднијети или кад је ријеч о исправи која је по свом садржају заједничка за то лице и странку која се позива на исправу.
- (2) Прије него што донесе одлуку којем трећем лицу наређује да поднесе исправу, Суд ће позвати треће лице да се о томе изјасни.
- (3) Кад треће лице пориче своју дужност да поднесе исправу која се код њега налази, Суд ће ријешити да ли је треће лице дужно поднијети исправу.
- (4) Кад треће лице пориче да се исправа налази код њега, могу се ради утврђивања те чињенице изводити докази.
- (5) Правоснажно рјешење о дужности трећег лица да поднесе исправу може се извршити према правилима извршног поступка. Суд ће ово рјешење по службеној дужности доставити надлежном извршном суду ради принудног извршења.
- (6) Треће лице има право на накнаду оправданих трошкова које је имало у вези са подношењем исправа. Одредбе члана 113. овог закона на одговарајући начин примјењиваће се и у том случају.

4. Свједоци

Члан 104.

- (1) Свако лице које се позива као свједок дужно је одазвати се позиву, а ако овим законом није другачије одређено, дужно је и свједочити.
- (2) Као свједоци могу се саслушати само лица која су способна дати обавијести о чињеницама које се доказују.
- (3) Странка која предлаже да се одређено лице саслуша као свједок мора прије тога назначити о чему оно треба свједочити и навести његово име, презиме и боравиште.

Члан 105.

Не може се саслушати као свједок лице које би својим исказом повриједило дужност чувања службене или војне тајне, док га надлежни орган не ослободи те дужности.

Члан 106.

(1) Свједок може ускратити свједочење:

- 1) о ономе што му је странка као свом пуномоћнику повјерила;
- 2) о ономе о чему се странка или друго лице свједоку као вјерском исповједнику исповиједала;
- 3) о чињеницама које је свједок сазнао као адвокат, лекар или у обављању неког другог позива или неке друге дјелатности, ако постоји обавеза да се као тајна чува оно што се сазнало у обављању тог позива или дјелатности.

(2) Суд ће упозорити та лица да у случајевима наведеним у ставу 1. овог члана могу ускратити давање исказа.

Члан 107.

(1) Свједок може ускратити одговор на поједина питања ако би својим одговором на та питања изложио опасности од кривичног гоњења себе или своје сроднике по крви у правој линији до било којег степена, а у побочној линији до трећег степена закључно, свога брачног друга или сроднике по тазбини до другог степена закључно и онда кад је брак престао, лице с којим живи у ванбрачној заједници или његове сроднике до другог степена закључно, те свог старатеља или штићеника, усвојиоца или усвојеника.

(2) Суд ће упозорити свједока да може ускратити давање одговора на постављено питање.

Члан 108.

(1) Оправданост разлога за ускраћивање свједочења или одговора на поједина питања оцјењује Суд пред којим свједок треба свједочити, након што се о томе изјасне странке.

(2) Против рјешења из става 1. овог члана странке немају право на посебну жалбу.

(3) Свједок може рјешење из става 1. овог члана побијати у жалби против рјешења о новчаној казни или о затвору због тога што је ускратио свједочење или одговор на поједино питање.

Члан 109.

(1) Свједоци се позивају доставом писменог позива у којем се наводи име и презиме и име једног родитеља позваног, вријеме и мјесто доласка, предмет у вези с којим се позива и назнака да се позива као свједок. У позиву ће се свједок упозорити на посљедице неоправданог изостанка предвиђене одредбама члана 347. овог закона и на право на накнаду трошкова из члана 113. овог закона.

(2) Свједоци који се због старости, болести или тешких тјелесних мана не могу одазвати позиву могу се саслушати и у свом стану, односно у просторијама у којима бораве.

Члан 110.

(1) Свједоци се саслушавају појединачно и без присуства свједока који ће се касније саслушавати. Свједок је дужан одговоре давати усмено.

(2) Свједок ће се најприје опоменути да је дужан говорити истину и да не смије ништа прећутати, а након тога ће се упозорити на посљедице давања лажног исказа.

(3) Затим ће се свједок питати за име и презиме, име једног родитеља, боравиште, мјесто и датум рођења, године живота и његов однос са странкама.

Члан 111.

- (1) Послије општих питања, свједока испитује странка која га је предложила, а након тога супротна странка.
- (2) Суд увијек може постављати питања свједоку.
- (3) Свједок ће се увијек питати од куда му је познато оно о чему свједочи.

Члан 112.

- (1) Свједок који не зна језик на коме се води поступак саслушаће се преко тумача.
- (2) Ако је свједок глув, постављаће му се питања писмено, а ако је нијем, позваће се да писмено одговара. Ако се саслушање не може обавити на тај начин, позваће се као тумач лице које се са свједоком може споразумјети.
- (3) Суд ће тумача упозорити на дужност вјерног преношења питања која се свједоку постављају и изјава које свједок буде давао.

Члан 113.

- (1) Свједок има право на накнаду путних трошкова и трошкова за прехрану и преноћиште, те на накнаду измакле зараде, настале усљед његове обавезе да свједочи.
- (2) Накнаду из става 1. овог члана свједок мора захтијевати одмах након саслушања, јер у противним губи право на њу. Суд је дужан да на то упозори свједока.
- (3) У рјешењу којим се одмјеравају трошкови свједоку, Суд ће одредити да се одређени износ исплати из положеног предумја, а ако предумја није положен, наредиће странци да одређени износ плати свједоку у року од осам дана. Жалба против тог рјешења не задржава извршење рјешења.

5. Вјештаци

Члан 114.

Суд може, на приједлог странке, одредити извођење доказа вјештачењем када је ради утврђења или разјашњења одређених чињеница потребно стручно знање којим Суд не располаже.

Члан 115.

- (1) Странка која предлаже вјештачење дужна је у приједлогу назначити предмет и обим вјештачења, те предложити лице које ће обавити вјештачење.
- (2) Противна странка изјасниће се о предложеном вјештаку, као и о предмету и обиму вјештачења.
- (3) Ако странке не постигну споразум о лицу које треба да буде одређено за вјештака и предмету и обиму вјештачења, одлуку о томе ће донијети Суд.

Члан 116.

- (1) Вјештачење обавља један вјештак.
- (2) Суд може, на приједлог странке, одредити више вјештака за различите врсте вјештачења.
- (3) Вјештаци се одређују првенствено из реда именованих судских вјештака за одређену врсту вјештачења.
- (4) Сложенија вјештачења повјериће се првенствено стручним установама као што су болнице, хемијски

лабораторији, факултети и слично.

(5) Ако постоје установе за одређене врсте вјештачења, као што су вјештачење лажног новца, рукописа, дактилоскопско вјештачење и слично, таква вјештачења повјериће се, у првом реду, тим установама.

Члан 117.

Извођење доказа вјештачењем одређује Суд рјешењем које садржи:

- 1) име и презиме и занимање вјештака,
- 2) предмет спора,
- 3) обим и предмет вјештачења,
- 4) рок за подношење писменог налаза и мишљења.

Члан 118.

(1) Вјештак се увијек позива на рочиште за главну расправу.

(2) Препис рјешења из члана 117. овог закона доставља се вјештаку заједно са позивом на рочиште за главну расправу.

(3) У позиву ће Суд упозорити вјештака да своје мишљење мора изнијети савјесно и у складу са правилима науке и вјештине и обавијестити га о посљедицама недостављања налаза и мишљења у остављеном року, односно неоправданог изостанка са рочишта и праву на награду и накнаду трошкова.

Члан 119.

(1) Вјештаци су дужни да се одазову позиву Суда и изнесу свој налаз и мишљење.

(2) Суд ће вјештака, на његов захтјев, ослободити дужности вјештачења из разлога из којих свједок може ускратити свједочење или одговор на поједино питање.

(3) Суд може вјештака, на његов захтјев, ослободити дужности вјештачења и из других оправданих разлога. Ослобођење од дужности вјештачења може тражити и овлаштено лице органа или правног лица у којем вјештак ради.

Члан 120.

(1) Вјештак ће бити изузет из истих разлога из којих може бити изузет судија, али се изузетно за вјештака може узети и лице које је раније било саслушано као свједок.

(2) Странка је дужна поднијети захтјев за изузеће вјештака чим сазна да постоји разлог за изузеће, а најкасније прије почетка извођења доказа вјештачењем.

(3) У захтјеву за изузеће вјештака странка је дужна навести околности на којима заснива свој захтјев за изузеће.

(4) О захтјеву за изузеће одлучује Суд.

(5) Против рјешења којим се усваја или одбија захтјев за изузеће није допуштена посебна жалба.

(6) Ако је странка сазнала за разлог за изузеће последице обављеног вјештачења и приговара вјештачењу из тог разлога, Суд ће поступити као да је захтјев за изузеће стављен прије обављеног вјештачења.

Члан 121.

(1) Вјештак свој писмени налаз и мишљење увијек доставља Суду прије расправе, уколико Суд не одреди

другачије.

(2) Вјештак мора увијек образложити своје мишљење.

Члан 122.

(1) Ако вјештак не достави налаз и мишљење у остављеном року, Суд ће, након протека рока који странкама остави да се о томе писмено изјасне, одредити другог вјештака.

(2) Ако вјештак достави налаз или мишљење који су нејасни, непотпуни или противрјечни сами себи или изведеним доказима, Суд ће позвати вјештака да их допуни, односно исправи, и одредити рок за поновно достављање налаза и мишљења.

(3) Уколико вјештак ни по позиву Суда не достави потпун и разумљив налаз и мишљење, Суд ће, уз претходно изјашњење странака, одредити другог вјештака.

Члан 123.

Суд доставља странкама писмени налаз и мишљење вјештака најмање осам дана прије рочишта за главну расправу.

Члан 124.

(1) Рочиште за главну расправу одржаће се и ако вјештак не приступи на главну расправу.

(2) Изузетно од става 1. овог члана, Суд може, на приједлог странке, одгодити расправу и заказати ново рочиште на које ће поново позвати вјештака, ако утврди да је његово присуство на расправи неопходно ради разјашњења или допуне налаза и мишљења.

Члан 125.

Суд ће вјештаку допустити да разматра списе, као и да поставља питања странкама и другим вјештацима у вези са предметом вјештачења.

Члан 126.

Против рјешења Суда из чл. 115, 117, 119. и 122. овог закона није допуштена жалба.

Члан 127.

Вјештак има право на накнаду путних трошкова, трошкова за прехрану и преноћиште и трошкова вјештачења, те право на разумну награду за обављено вјештачење.

Члан 128.

Ако одредбама овог закона није другачије одређено, на извођење доказа вјештачењем на одговарајући начин примјењују се одредбе о саслушању свједока.

Члан 129.

Одредбе члана 115. став 1, члана 116. став 3, члана 118. ст. 1. и 3, и чл. 119, 120. и 126. овог закона на одговарајући начин примјењују се и на тумаче.

6. Саслушање странака

Члан 130.

На приједлог странке, Суд ће одредити извођење доказа саслушањем странака.

Члан 131.

Суд ће одлучити да се саслуша само једна странка, ако друга странка ускрати давање исказа или се не одазове позиву Суда.

Члан 132.

(1) За странку која нема парничну способност саслушаће се њен законски заступник. Суд може одлучити да се, умјесто или поред законског заступника, саслуша сама странка, ако је њено саслушање могуће.

(2) За правно лице саслушаће се лице које је законом или правилима правног лица одређено да је заступа.

Члан 133.

(1) Позив на рочиште доставиће се пуномоћнику странке, који је дужан о томе странку обавијестити, односно, ако странка нема пуномоћника, странци или лицу које ће се за странку саслушати.

(2) У позиву ће се назначити да ће се на рочишту изводити доказ саслушањем странака и да ће странка која дође на рочиште бити саслушана у одсуству друге странке.

Члан 134.

Не могу се примијенити никакве присилне мјере према странци која се није одазвала позиву Суда ради саслушања нити се странка може присилити на давање исказа.

Члан 135.

Одредбе о извођењу доказа саслушањем свједока примјениваће се и при извођењу доказа саслушањем странака, ако за саслушање странака није шта друго прописано.

7. Осигурање доказа

Члан 136.

(1) Ако постоји оправдана бојазан да се доказ неће моћи извести или да ће његово касније извођење бити отежано, може се током, а и прије покретања парнице, предложити да се тај доказ изведе.

(2) Осигурање доказа може се тражити и током поступка по приједлогу за понављање поступка.

Члан 137.

(1) Ако је приједлог за осигурање доказа стављен током парничног поступка, за поступање је надлежно вијеће Суда пред којим је поступак у току.

(2) Кад се тражи осигурање доказа прије покретања поступка, аналогно се примјењују одредбе првостепеног поступка пред Судом.

Члан 138.

У поднеску којим се тражи осигурање доказа предлагач је дужан навести чињенице које се имају доказати, доказе које треба извести и разлоге из којих сматра да се касније доказ неће моћи извести или да ће његово извођење бити отежано. У поднеску треба навести име и презиме противника, осим ако из околности проистиче да он није познат.

Члан 139.

- (1) Поднесак у којем је стављен приједлог за осигурање доказа Суд ће доставити противнику, ако је познат, остављајући му одговарајући рок за одговор.
- (2) Изузетно, ако постоји опасност за осигурање доказа, Суд ће о приједлогу одлучити и без претходног изјашњења противника.
- (3) У рјешењу којим се усваја приједлог Суд ће одредити рочиште за извођење доказа, навешће чињенице о којима ће се изводити докази, те доказе који ће се извести.
- (4) Ако противнику није прије био достављен поднесак у којем је стављен приједлог за осигурање доказа, он ће му се доставити заједно са рјешењем Суда којим се усваја приједлог за осигурање доказа.
- (5) Суд може у изузетним случајевима одредити да извођење доказа започне и прије него што се рјешење којим се усваја приједлог за осигурање доказа достави противнику.
- (6) Против рјешења Суда којим се усваја приједлог за осигурање доказа, те против рјешења којим се одлучује да извођење доказа започне прије него што се рјешење достави противнику, није допуштена жалба.

Члан 140.

- (1) Ако су докази изведени прије него што је поступак покренут, записник о извођењу доказа чуваће се код суда пред којим су докази изведени.
- (2) Ако је поступак у току, а осигурање доказа није извео Суд (који води поступак), записник ће се доставити Суду.

VI - СУДСКЕ ОДЛУКЕ

1. Заједничке одредбе

Члан 141.

Суд доноси одлуке на рочишту или ван рочишта.

Члан 142.

- (1) Суд доноси одлуке у облику пресуде или рјешења.
- (2) О тужбеном захтјеву Суд одлучује пресудом, а у поступку због сметања посједа рјешењем.
- (3) О свим другим питањима Суд одлучује рјешењем.
- (4) Одлука о трошковима у пресуди сматра се рјешењем.

2. Пресуда

а) Општије одредбе

Члан 143.

- (1) Пресудом Суд одлучује о захтјеву који се тиче главне ствари и споредних потраживања.
- (2) Ако постоји више захтјева, Суд ће о свим тим захтјевима одлучити једном пресудом.

Члан 144.

- (1) Суд може наложити туженом да обави одређену чинидбу само ако је она доспјела до закључења главне расправе.
- (2) Пресуда којом се тужени обавезује да преда или преузме ствари дате у најам или закуп може се донијети и прије престанка тих односа.

Члан 145.

Ако је тужилац у тужби тражио да му се досуди одређена ствар, а истовремено је у тужби или до закључења главне расправе изјавио да је вољан умјесто ствари примити одређени новчани износ, Суд ће, ако усвоји тужбени захтјев, изрећи у пресуди да се тужени може ослободити давања ствари, ако плати тај новчани износ.

Члан 146.

- (1) Кад се странци у пресуди налаже извршење какве чинидбе, одредиће се и рок у коме је ту чинидбу дужна извршити.
- (2) Ако посебним прописима није другачије одређено, рок за извршење чинидбе је 30 дана, али за чинидбе које се не састоје у новчаном давању Суд може одредити дужи рок. У мјеничним и чековним споровима тај рок је 15 дана.
- (3) Рок за извршење чинидбе почиње тећи првог дана након доношења пресуде, односно, ако се пресуда доставља у складу са одредбама овог закона о достави, првог дана након доставе преписа пресуде странци којој је наложено извршење.

б) Пресуда на основу признања

Члан 147.

- (1) Ако тужени до закључења главне расправе призна тужбени захтјев, Суд ће без даљег расправљања донијети пресуду којом усваја тужбени захтјев (пресуда на основу признања).
- (2) Суд неће донијети пресуду на основу признања и кад је удовољено потребним условима, ако нађе да је ријеч о захтјеву којим странке не могу располагати (члан 8. став 2).
- (3) Доношење пресуде на основу признања одгодиће се ако је потребно да се о околностима из става 2. овог члана прије тога прибаве обавијести.
- (4) Признање тужбеног захтјева, на рочишту или у писменом поднеску, тужени може и без пристанка тужиоца опозвати до доношења пресуде.

ц) Пресуда на основу одрицања

Члан 148.

- (1) Ако се тужилац до закључења главне расправе одрекне тужбеног захтјева, Суд ће без даљег расправљања донијети пресуду којом одбија тужбени захтјев (пресуда на основу одрицања).
- (2) За одрицање од тужбеног захтјева није потребан пристанак туженог.
- (3) Тужилац може до доношења пресуде, на рочишту или у писаном поднеску, опозвати одрицање од тужбеног захтјева без пристанка туженог.

д) Пресуда због пројаштања

Члан 149.

- (1) Кад тужени, коме је уредно достављена тужба у којој је тужилац предложио доношење пресуде због пропуштања, не достави писмени одговор на тужбу у законском року, Суд ће донијети пресуду којом се усваја тужбени захтјев (пресуда због пропуштања), осим ако је тужбени захтјев очигледно неоснован.
- (2) Тужбени захтјев очигледно је неоснован:
 1. ако је тужбени захтјев очигледно противан чињеницама наведеним у тужби;
 2. ако су чињенице на којима се заснива тужбени захтјев у очигледној противности са доказима које је сам тужилац предложио или са чињеницама које су општепознате.
- (3) Ако је захтјев очигледно неоснован, Суд ће донијети пресуду којом се одбија тужбени захтјев.
- (4) Пресуда због пропуштања неће се донијети о захтјеву или дијелу захтјева којим странке не могу располагати.

Члан 150.

- (1) Против пресуде због пропуштања није допуштена жалба, али тужени може поднијети приједлог за поврат у пријашње стање у складу са одредбама овог закона.
- (2) Благовремено поднесен приједлог из става 1. овог члана спречава да пресуда због пропуштања постане правоснажна.
- (3) Ако приједлогу туженог из става 1. овог члана буде удовољено, тужени ће подмирити све оправдане трошкове поступка који су настали до доношења пресуде због пропуштања.

е) Доношење, писмена израда и досијава пресуде

Члан 151.

- (1) Суд ће донијети пресуду и изградити писмени отправак најкасније у року од 30 дана од дана закључења главне расправе.
- (2) Одредбе чл. 189. и 190. овог закона, којима је прописан начин доношења другостепене пресуде, аналогно се примјењују и на првостепени поступак, уколико овим законом није другачије одређено.
- (3) Уколико предсједник вијећа прекорачи рок из става 1. овог члана, дужан је у писменој форми извијестити предсједника Суда о разлозима прекорачења.

Члан 152.

- (1) Након закључења главне расправе, Суд ће присутне странке обавијестити о датуму доношења пресуде. Ако једна од странака није присуствовала главној расправи, Суд ће је писмено обавијестити о датуму доношења пресуде.
- (2) Странке, односно њихови заступници или пуномоћници, дужни су сами преузети пресуду у згради Суда, те им Суд неће достављати пресуду у складу са одредбама овог закона о достави.
- (3) Ако су странке биле уредно обавијештене о датуму доношења пресуде, рок за жалбу против пресуде почиње тећи првог наредног дана након доношења пресуде.

Члан 153.

- (1) У изузетним околностима, Суд може на захтјев странке одлучити да се достава пресуде изврши на начин предвиђен одредбама овог закона о достави.

(2) Странци, која није била уредно обавијештена о датуму доношења пресуде, Суд ће у сваком случају доставити пресуду у складу са одредбама овог закона о достави.

Члан 154.

Пресуда због пропуштања и пресуда вијећа Апелационог одјељења донесена без расправе доставља се странкама у складу са одредбама овог закона о достави.

Члан 155.

У случају из члана 151. став 3. овог закона, Суд ће чим буде сазнао да ће доћи до одгоде датума доношења пресуде о томе обавијестити странке, након чега ће странкама пресуду доставити према одредбама овог закона о достави.

Члан 156.

У случајевима из чл. 153, 154. и 155. овог закона, рок за подношење правног лијека почиње тећи првог наредног дана након доставе преписа пресуде.

Члан 157.

Изворник пресуде потписује предсједник вијећа.

Члан 158.

(1) Писмено израђена пресуда мора имати увод, изреку, образложење и упутство о праву на изјављивање правног лијека против пресуде.

(2) Увод пресуде садржи: назив суда, име и презиме предсједника вијећа и чланова вијећа, име и презиме и пребивалиште, односно боравиште странака, њихових заступника и пуномоћника, кратку ознаку предмета спора и његову вриједност, дан закључења главне расправе, назнаку странака, њихових заступника и пуномоћника који су тој расправи били присутни, те дан кад је пресуда донесена.

(3) Изрека пресуде садржи одлуку о усвајању или одбијању појединих захтјева који се тичу главне ствари и споредних тражења, те одлуку о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања.

(4) У образложењу Суд ће изложити: захтјеве странака и њихове наводе о чињеницама на којима се ти захтјеви заснивају, доказе и оцјену доказа, као и прописе на којима је суд засновао пресуду.

(5) У образложењу пресуде због пропуштања, пресуде на основу признања или пресуде на основу одрицања, изнијеће се само разлози који оправдавају доношење таквих пресуда.

ф) Дойунска пресуда

Члан 159.

(1) Ако је Суд пропустио да одлучи о дијелу захтјева или о свим захтјевима о којима се мора одлучити пресудом, а који су већ расправљени, странка може у року од 30 дана од пријема пресуде предложити Суду да се пресуда допуни.

(2) Неблаговремени или неосновани приједлог за допуну пресуде одбациће, односно одбити Суд без одржавања рочишта.

Члан 160.

Кад Суд нађе да је приједлог за допуну пресуде основан, без поновног отварања главне расправе, донијеће, у року од осам дана, пресуду о захтјеву који није ријешен (допунска пресуда).

Члан 161.

- (1) Ако је уз приједлог за допуну пресуде поднесена и жалба против пресуде, првостепено вијеће застаће са доставом те жалбе другостепеном вијећу док се не донесе одлука о приједлогу за допуну пресуде и док не протекне рок за жалбу против те одлуке.
- (2) Ако против одлуке о допуни пресуде буде поднесена жалба, та жалба заједно са жалбом против првостепене пресуде доставиће се другостепеном вијећу.
- (3) Ако се првостепена пресуда побија жалбом само зато што првостепено вијеће није пресудом одлучило о свим захтјевима странака који су предмет парнице, жалба ће се сматрати приједлогом странке да се донесе допунска пресуда.

z) Исправљање пресуде

Члан 162.

- (1) Погрешке у именима и бројевима, и друге очите погрешке у писању и рачунању, недостатке у облику и несагласност преписа пресуде са изворником исправиће Суд у свако доба.
- (2) Исправљање ће се обавити посебним рјешењем и унијети на крају изворника, а странкама ће се доставити препис рјешења.
- (3) Ако између изворника и преписа пресуде постоји несагласност у погледу неке одлуке садржане у изреци пресуде, странкама ће се доставити исправљени препис пресуде са назнаком да се тим преписом пресуде замјењује пријашњи препис пресуде. У таквом случају рок за изјављивање правног лијека у погледу исправљеног дијела пресуде тече од дана доставе исправљеног преписа пресуде.
- (4) О исправљању пресуде Суд може одлучити без саслушања странака.

x) Правоснажност пресуде

Члан 163.

- (1) Пресуда која се више не може побијати жалбом постаје правоснажна.
- (2) Суд током цијелог поступка по службеној дужности пази да ли је ствар правоснажно пресуђена, и ако утврди да је парница покренута о захтјеву о којем је већ правоснажно одлучено, одбациће тужбу.
- (3) Ако је у пресуди одлучено о потраживању које је тужени истакао приговором ради пребијања, одлука о постојању или непостојању тог потраживања постаје правоснажна.

Члан 164.

- (1) Суд је везан за своју пресуду чим је донесена.
- (2) Пресуда према странкама има учинак од дана доношења, а од дана кад им је достављена у случајевима у којима странкама према одредбама овог закона пресуду доставља Суд.

3. Рјешење

Члан 165.

- (1) Сва рјешења која се доносе на рочишту објављује предсједник вијећа.
- (2) Рјешење које је на рочишту објављено доставиће се странкама у овјереном препису само ако је против тог рјешења допуштена посебна жалба, или ако се на основу рјешења може одмах тражити извршење, или ако то

захтијева управљање парницом.

(3) Суд је везан за своја рјешења ако се она не односе на управљање парницом или ако овим законом није шта друго одређено.

(4) Кад се рјешење не доставља писмено, оно према странкама има учинак чим је објављено.

Члан 166.

Рјешења која Суд доноси изван рочишта саопштавају се странкама доставом овјереног преписа рјешења.

Члан 167.

(1) Рјешење мора бити образложено ако се њиме одбија приједлог странке или ако се њиме рјешава о приједлозима странака који су међу собом у опреци, а може бити образложено и у другим случајевима кад је то потребно.

(2) Писмени састав рјешења треба садржавати увијек увод и изреку, а образложење само ако према ставу 1. овог члана рјешење мора бити образложено.

Члан 168.

Рјешења о казнама изреченим према одредбама овог закона извршавају се по службеној дужности.

Члан 169.

(1) Одредбе чл. 146, 157. до 162. и члана 164. став 2. овог закона на одговарајући начин ће се примјењивати и на рјешења.

(2) Одредбе чл. 151. до 153. и чл. 155. и 156. овог закона на одговарајући начин ће се примјењивати и на рјешења из члана 198. став 2. овог закона.

Б. ПОСТУПАК ПО ПРАВНИМ ЛИЈЕКОВИМА

VIII - РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛИЈЕКОВИ

1. Жалба против пресуде

а) Право на жалбу

Члан 170.

(1) Против пресуде донесене у првом степену странке могу поднијети жалбу у року од 30 дана од дана доношења пресуде, односно, ако се пресуда доставља у складу са одредбама овог закона о достави, 30 дана након доставе преписа пресуде, ако у овом закону није одређен други рок. У мјеничним и чековним споровима тај рок је 15 дана.

(2) Благовремено поднесена жалба спречава да пресуда постане правоснажна у дијелу који се побија жалбом.

(3) О жалби против пресуде одлучује вијеће Апелационог одјељења Суда (другостепено вијеће).

Члан 171.

(1) Странка се може одрећи права на жалбу од тренутка пријема пресуде.

(2) До доношења одлуке другостепеног вијећа странка може одустати од већ поднесене жалбе.

(3) Одрицање или одустанак од жалбе не може се опозвати.

б) Садржај жалбе

Члан 172.

Жалба мора садржати:

- 1) означање пресуде против које се изјављује жалба;
- 2) изјаву да се пресуда побија у цјелини или у одређеном дијелу;
- 3) разлог жалбе;
- 4) потпис подносиоца жалбе.

Члан 173.

(1) Ако жалба не садржи податке из члана 172. овог закона (непотпуна жалба), предсједник првостепеног вијећа ће рјешењем против кога није допуштена жалба позвати жалиоца да у року од осам дана допуни или исправи жалбу.

(2) Ако жалилац у року из става 1. овог члана не поступи по тражењу Суда, Суд ће рјешењем одбацити жалбу као непотпуну.

Члан 174.

(1) У жалби се не могу износити нове чињенице и предлагати нови докази, осим ако жалилац пружи доказе да их без своје кривице није могао изнијети, односно предложити до закључења главне расправе.

(2) Позивајући се на нове чињенице, жалилац је дужан навести доказе којима би се те чињенице утврдиле, а предлажући нове доказе, дужан је навести чињенице које тим доказима треба утврдити.

(3) Приговор застаре и приговор ради пребијања који нису изнесени пред првостепеним вијећем не могу се износити у жалби.

(4) Ако су због изношења нових чињеница и предлагања нових доказа узроковани трошкови у поступку у поводу жалбе, те ће трошкове, независно од исхода спора, подмиривати она странка која је изнијела нове чињенице, односно предложила нове доказе.

ц) Разлози због којих се пресуда може побијати

Члан 175.

(1) Пресуда се може побијати:

- 1) због повреде одредби парничног поступка;
- 2) због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања;
- 3) због погрешне примјене материјалног права.

(2) Пресуда на основу признања и пресуда на основу одрицања могу се побијати због повреде одредби парничног поступка или због тога што је изјава о признању, односно о одрицању дата у заблуди или под утицајем присиле или преваре.

Члан 176.

Повреда одредби парничног поступка постоји ако Суд у току поступка није примијенио или је неправилно примијенио коју одредбу овог закона, а то је било од утицаја на доношење законите и правилне пресуде.

Члан 177.

- (1) Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање постоји кад је Суд неку одлучну чињеницу погрешно утврдио, односно кад је није утврдио.
- (2) Непотпуно утврђено чињенично стање постоји и кад на то упућују нове чињенице или нови докази.

Члан 178.

Погрешна примјена материјалног права постоји кад Суд није примијенио одредбу материјалног права коју је требало да примијени или кад такву одредбу није правилно примијенио.

д) Посиљујак њо жалби

Члан 179.

Жалба се подноси Суду (првостепеном вијећу) који је изрекао првостепену пресуду у довољном броју примјерака за Суд и противну странку.

Члан 180.

- (1) Неблаговремену, непотпуну или недопуштenu жалбу одбациће рјешењем предсједник првостепеног вијећа без одржавања рочишта.
- (2) Жалба је неблаговремена ако је поднесена након протекa законског рока за њено подношење.
- (3) Жалба је недопуштена ако је жалбу поднијело лице које није овлаштено за подношење жалбе, или лице које се одрекло или је одустало од жалбе, или ако лице које је поднијело жалбу нема правног интереса за подношење жалбе.

Члан 181.

- (1) Примјерак благовремене, потпуне и допуштене жалбе доставиће првостепено вијеће противној странци одмах, а најкасније у року од осам дана од дана пријема жалбе. Противна странка може у року од осам дана од пријема жалбе поднијети том вијећу одговор на жалбу.
- (2) Примјерак одговора на жалбу доставиће првостепено вијеће жалиоцу одмах, а најкасније у року од осам дана од пријема одговора на жалбу.
- (3) Неблаговремено поднесен одговор на жалбу неће се узети у разматрање.
- (4) Поднесци примљени након пријема одговора на жалбу или након протекa рока за одговор на жалбу неће се узимати у разматрање, осим уколико Суд од странке изричито затражи додатно изјашњење.

Члан 182.

- (1) Након пријема одговора на жалбу или након протекa рока за одговор на жалбу, првостепено вијеће ће жалбу и одговор на жалбу, ако је поднесен, са свим списима доставити другостепеном вијећу, најкасније у року од осам дана.
- (2) Ако жалилац тврди да су у првостепеном поступку повријеђене одредбе парничног поступка, предсједник првостепеног вијећа даће објашњење у поводу навода жалбе који се тичу тих повреда, а према потреби, провјериће истинитост тих навода у жалби.

Члан 183.

- (1) Кад списи по жалби стигну другостепеном вијећу, одређује се судија извјестилац.
- (2) Судија извјестилац може, према потреби, од првостепеног вијећа прибавити извјештај о повредама одредби

парничног поступка и затражити да се ради утврђивања тих повреда проведу провјере.

Члан 184.

- (1) Другостепено вијеће одлучује о жалби у сједници вијећа или на основу одржане расправе.
- (2) Другостепено вијеће заказаће расправу када оцијени да је ради правилног утврђивања чињеничног стања потребно пред овим вијећем утврдити нове чињенице или извести нове доказе или поново извести већ изведене доказе, као и када оцијени да је због повреде одредби парничног поступка у првостепеном поступку потребно одржати расправу пред другостепеним вијећем.
- (3) Другостепено вијеће одржаће сједницу, односно расправу, у року од 45 дана након што од првостепеног вијећа прими списе по жалби.
- (4) Другостепено вијеће донијеће одлуку у року од 30 дана од дана одржавања сједнице вијећа на којој је одлучено о жалби, односно, ако је одржана расправа, у року од 30 дана од дана закључења расправе.

Члан 185.

- (1) На расправу се позивају странке, односно њихови законски заступници или пуномоћници, а и они свједоци и вјештаци за које Суд одлучи да се саслушају.
- (2) Ако са расправе изостане жалилац, расправа се неће одржати, а одлука ће се донијети на основу навода жалбе и одговора на жалбу.
- (3) Ако са расправе изостане странка која није жалилац, Суд ће расправљати о жалби и донијети одлуку.
- (4) У позиву за расправу странка ће бити упозорена на посљедице доласка на расправу.

Члан 186.

- (1) Расправа пред другостепеним вијећем почиње кратким излагањем извјестиоца о стању предмета, без изношења његовог мишљења о основаности жалбе.
- (2) Након тога, прочитаће се пресуда или дио пресуде на који се односи жалба, а према потреби, и записник о главној расправи пред првостепеним вијећем. Затим ће жалилац образложити своју жалбу, а противна странка одговор на жалбу.

Члан 187.

Ако у чл. 184. до 186. овог закона није шта друго одређено, одредбе овог закона о главној расправи пред првостепеним вијећем на одговарајући начин се примјењују и на расправу пред другостепеним вијећем.

е) Границе испитивања првостепене пресуде

Члан 188.

Другостепено вијеће испитује првостепену пресуду у оном дијелу у којем се побија жалбом, у границама разлога наведених у жалби, пазећи по службеној дужности на примјену материјалног права и повреде одредби парничног поступка које се односе на страначку способност и заступање.

ф) Одлуке другостепеног вијећа о жалби

Члан 189.

- (1) Одлуке другостепеног вијећа доносе се након вијећања гласањем.

(2) У просторији у којој се вијећа и гласа могу бити присутни само чланови вијећа и записничар. Кад треба донијети одлуку о једноставнијим питањима, вијеће може одлуку донијети и у самом засједању.

Члан 190.

(1) Предсједник вијећа руководи вијећањем и гласањем и гласа посљедњи. Он се брине да се сва питања свестрано и потпуно размотре.

(2) За сваку одлуку вијећа потребна је већина гласова.

(3) Чланови вијећа не могу одбити да гласају о питањима која постави предсједник вијећа.

(4) Члан вијећа који је при гласању о којем ранијем питању остао у мањини не може се суздржати од гласања о питању о којем се има касније одлучити.

(5) Ако се у вези са појединим питањима о којима се одлучује гласови подијеле на више различитих мишљења, тако да ниједно од њих нема већину, раздвојиће се питања и гласање ће се понављати све док се не постигне већина. Ако се у погледу висине новчаног износа или количине гласови подијеле на више од два мишљења, поново ће се расправљати о разлозима за свако мишљење. Ако се и након тога не може постићи већина, гласови дати за највећи новчани износ или количину додаће се гласовима датим за најближи мањи новчани износ или количину док се не постигне већина.

Члан 191.

Другостепено вијеће може у сједници вијећа или на основу одржане расправе:

- 1) одбацити жалбу као неблаговремену, непотпуну или недопуштену;
- 2) одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду;
- 3) укинути првостепену пресуду и упутити предмет првостепеном вијећу на поновно суђење;
- 4) укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу, или
- 5) преиначити првостепену пресуду.

Члан 192.

Неблаговремену, непотпуну или недопуштену жалбу одбаћиће другостепено вијеће рјешењем, ако то није учинио предсједник првостепеног вијећа.

Члан 193.

Другостепено вијеће ће пресудом одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду кад установи да не постоје разлози због којих се пресуда побија, а ни разлози на које пази по службеној дужности.

Члан 194.

(1) Другостепено вијеће ће у сједници вијећа или на основу одржане расправе рјешењем укинути првостепену пресуду и предмет вратити првостепеном вијећу ради одржавања нове главне расправе, ако утврди да постоји један од сљедећих разлога изнесених у жалби:

- 1) ако је противно одредбама овог закона Суд донио пресуду на основу признања или пресуду на основу одрицања;
- 2) ако којој странци незаконитим поступањем, а посебно пропуштањем доставе није дата могућност да расправља пред Судом, а то је поступање било од утицаја на доношење законите и правилне пресуде;
- 3) ако је Суд донио пресуду без главне расправе;
- 4) ако је у раду вијећа учествовао судија који се по закону мора изузети.

(2) Ако другостепено вијеће утврди да је у поступку пред првостепеним вијећем одлучено о захтјеву који није у судској надлежности или о захтјеву о коме већ тече парница или о којем је већ прије правоснажно пресуђено или кога се тужилац одрекао или о којем је већ закључена судска нагодба, укинуће првостепену пресуду и одбацити

тужбу.

(3) Ако другостепено вијеће утврди да је у првостепеном поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку или ако странку у поступку која је правно лице није заступало овлаштено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребна овлашћења за вођење парнице, односно обављање појединих радњи у поступку, ако вођење парнице, односно обављање појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено, с обзиром на природу повреде укинуће првостепену пресуду и вратити предмет првостепеном вијећу или ће укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу.

(4) Кад другостепено вијеће укине пресуду првостепеног вијећа и предмет врати првостепеном вијећу на поновно суђење, може наредити да новом главном расправом руководи други предсједник вијећа.

(5) У образложењу рјешења којим се првостепена пресуда укида треба навести које су одредбе парничног поступка повријеђене и у чему се повреде састоје.

Члан 195.

Предсједник првостепеног вијећа је дужан, одмах по пријему рјешења другостепеног вијећа, одредити припремно рочиште или рочиште за главну расправу, које ће се одржати најкасније у року од 30 дана од дана пријема рјешења другостепеног вијећа, на којем ће се извести све парничне радње и расправити сва спорна питања на која га је упозорило другостепено вијеће у свом рјешењу.

Члан 196.

Другостепено вијеће ће, у сједници вијећа или на основу одржане расправе, пресудом преиначити првостепену пресуду, ако утврди да постоји један од сљедећих разлога изнесених у жалби:

- 1) ако је утврдило да постоји повреда одредби парничног поступка, осим у случајевима из члана 194. овог закона;
- 2) ако је у сједници вијећа другачијом оцјеном исправа и посредно изведених доказа који су изведени пред првостепеним вијећем утврдило другачије чињенично стање него што је оно у првостепеној пресуди;
- 3) ако је након одржане расправе, на основу нових доказа или поновног извођења већ изведених доказа, утврдило другачије чињенично стање него што је оно у првостепеној пресуди;
- 4) ако сматра да је чињенично стање у првостепеној пресуди правилно утврђено, али да је првостепено вијеће погрешно примијенило материјално право;
- 5) ако је утврдило да је првостепеном пресудом прекорачен тужбени захтјев.

Члан 197.

Другостепено вијеће не може преиначити пресуду на штету странке која се жалила ако је само она поднијела жалбу.

Члан 198.

У образложењу пресуде, односно рјешења, другостепено вијеће оцијениће жалбене наводе који су од одлучног значаја.

Члан 199.

Другостепено вијеће доставиће своју одлуку странкама и другим заинтересованим лицима, као и првостепеном вијећу.

2. Жалба против рјешења

Члан 200.

(1) Против рјешења првостепеног вијећа допуштена је жалба, ако у овом закону није одређено да жалба није

допуштена.

(2) Ако овај закон изричито одређује да посебна жалба није допуштена, рјешење првостепеног вијећа може се побијати само у жалби против коначне одлуке.

Члан 201.

(1) Благовремено поднесена жалба задржава извршење рјешења, ако овим законом није другачије прописано.

(2) Рјешење против којег није допуштена посебна жалба може се одмах извршити.

Члан 202.

Рјешавајући о жалби, другостепено вијеће може:

- 1) одбацити жалбу као неблагоприятну, непотпуну или недопуштену;
- 2) одбити жалбу као неосновану и потврдити рјешење првостепеног вијећа;
- 3) уважити жалбу и рјешење преиначити или укинути, те према потреби, предмет вратити на поновни поступак.

Члан 203.

У поступку по жалби против рјешења на одговарајући начин примјењиваће се одредбе овог закона које важе за жалбу против пресуде, осим одредби о одржавању расправе пред другостепеним вијећем.

IX - ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛИЈЕКОВИ

1. Ревизија

Члан 204.

(1) Странке могу изјавити ревизију против правоснажне пресуде донесене у другом степену у року од 30 дана од дана доставе преписа пресуде.

(2) Ревизија није допуштена ако вриједност побијаног дијела правоснажне пресуде не прелази 10.000 конвертибилних марака.

(3) Изузетно, Суд може допустити ревизију у свим предметима, ако оцијени да би одлучивање по ревизији било од значаја за примјену права у другим случајевима.

Члан 205.

О ревизији одлучује Суд у вијећу утврђеном чланом 18. став 3. овог закона.

Члан 206.

Поднесена ревизија не задржава извршење правоснажне пресуде против које је изјављена.

Члан 207.

(1) Ревизија се може изјавити:

- 1) због повреде одредби парничног поступка из члана 176. овог закона која је учињена у поступку пред другостепеним вијећем;
- 2) због погрешне примјене материјалног права;
- 3) због прекорачења тужбеног захтјева, ако је та повреда учињена у поступку пред другостепеним

вијећем.

(2) Ревизија се не може изјавити због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Члан 208.

Ревизијско вијеће испитује побијану пресуду само у оном дијелу у којем се она побија ревизијом, у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на примјену материјалног права и повреде одредби парничног поступка које се односе на страначку способност и заступање.

Члан 209.

Странке могу у ревизији износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако се они односе на повреде одредби парничног поступка које су учињене у поступку пред другостепеним вијећем.

Члан 210.

Ревизија се подноси првостепеном вијећу, у довољном броју примјерака за Суд и противну странку.

Члан 211.

Неблаговремену или непотпуну ревизију одбациће рјешењем предсједник првостепеног вијећа, без одржавања рочишта.

Члан 212.

(1) Примјерак благовремене и потпуне ревизије предсједник првостепеног вијећа доставиће противној странци.

(2) У року од осам дана од дана доставе ревизије противна странка може поднијети Суду одговор на ревизију.

(3) Након пријема одговора на ревизију или након протекла рока за одговор, предсједник првостепеног вијећа доставиће ревизију и одговор на ревизију, ако је поднесен, са свим списима, ревизијском вијећу.

(4) Примјерак ревизије и одговора на ревизију доставља се и другостепеном вијећу.

Члан 213.

О ревизији ревизијско вијеће одлучује без расправе.

Члан 214.

(1) Недопуштenu ревизију одбациће ревизијско вијеће рјешењем, као и неблаговремену или непотпуну ревизију, ако то, у границама својих овлаштења, није учинио предсједник првостепеног вијећа.

(2) Ревизија је недопуштена ако ју је изјавило лице које није овлаштено на подношење ревизије, или лице које је одустало од ревизије, или ако лице које је изјавило ревизију нема правни интерес за подношење ревизије или ако је ревизија изјављена против пресуде против које се по закону не може поднијети.

Члан 215.

Ревизијско вијеће ће пресудом одбити ревизију као неосновану, ако утврди да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена.

Члан 216.

(1) Ако утврди да постоји повреда одредби парничног поступка због које се ревизија може изјавити, осим повреда одређених у ст. 2. и 3. овог члана, ревизијско вијеће ће, с обзиром на природу повреде, пресудом преиначити пресуду другостепеног вијећа или рјешењем укинути у цјелини или дјелимично пресуду другостепеног вијећа и предмет вратити на поновно суђење истом или другом другостепеном вијећу, односно другом надлежном суду.

(2) Ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним вијећем одлучено о захтјеву који није у судској надлежности или о којем је већ прије правоснажно пресуђено или кога се тужилац одрекао или о којем је већ закључена судска нагодба, ревизијско вијеће укинуће рјешењем донесене одлуке и одбацили тужбу.

(3) Ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним вијећем, као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку или ако странку у поступку која је правно лице није заступало овлаштено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребна овлаштења за вођење парнице или за поједине радње у поступку, ако вођење парнице, односно обављање појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено, ревизијско вијеће ће, с обзиром на природу повреде, поступити према одредбама ст. 1. или 2. овог члана.

Члан 217.

(1) Ако ревизијско вијеће утврди да је материјално право погрешно примијењено, пресудом ће усвојити ревизију и преиначити побијану пресуду.

(2) Ако ревизијско вијеће установи да је због погрешне примјене материјалног права или због повреде правила поступка чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, рјешењем ће усвојити ревизију, укинути у цјелини или дјелимично пресуду другостепеног вијећа и предмет вратити на поновно суђење истом или другом другостепеном вијећу.

Члан 218.

Ако утврди да је правоснажном пресудом донесеном у другом степену прекорачен тужбени захтјев, ревизијско вијеће ће пресудом преиначити побијану пресуду.

Члан 219.

Ревизијско вијеће доставља своје одлуке странкама, као и првостепеном и другостепеном вијећу.

Члан 220.

Ако у чл. 204. до 219. овог закона није шта друго одређено, у поступку поводом ревизије на одговарајући начин примјењиваће се одредбе овог закона о жалби против пресуде, осим одредби о одржавању расправе пред другостепеним вијећем.

Члан 221.

(1) Странке могу изјавити ревизију и против рјешења другостепеног вијећа којим је поступак правоснажно завршен.

(2) Ревизија против рјешења из става 1. овог члана није допуштена у споровима у којима не би била допуштена ревизија против правоснажне пресуде.

(3) Ревизија је увијек допуштена против рјешења другостепеног вијећа којим се поднесена жалба одбацује, односно којим се потврђује рјешење првостепеног вијећа о одбацивању ревизије.

(4) У поступку у поводу ревизије против рјешења на одговарајући начин ће се примјењивати одредбе овог закона о ревизији против пресуде.

2. Понављање поступка

Члан 222.

Поступак који је одлуком Суда правоснажно завршен може се на приједлог странке поновити:

- 1) ако је при доношењу одлуке учествовао судија који је по закону морао бити изузет;
- 2) ако којој странци незаконитим поступањем није била дата могућност да расправља пред Судом;
- 3) ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку, или ако странку која је правно лице није заступало овлаштено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребна овлаштења за вођење парнице, или за поједине радње у поступку, ако вођење парнице, односно обављање појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено;
- 4) ако се одлука Суда заснива на лажном исказу свједока или вјештака или на исправи која је кривотворена или у којој је овјерен неистинит садржај;
- 5) ако је до одлуке Суда дошло због кривичног дјела судије, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или кога трећег лица;
- 6) ако странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употрејеби нове доказе на основу којих је за странку могла бити донесена повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку.

Члан 223.

(1) Из разлога наведених у члану 222. тач. 1. до 3. овог закона, не може се захтијевати понављање поступка ако је тај разлог био без успјеха изнесен у ранијем поступку.

(2) Због околности наведених у члану 222. тач. 1. и 6. овог закона, понављање поступка може се допустити само ако странка без своје кривице није могла те околности изнијети прије него што је ранији поступак завршен правоснажном судском одлуком.

Члан 224.

(1) Приједлог за понављање поступка подноси се у року од 30 дана, и то:

- 1) у случају из члана 222. тачка 1. овог закона од дана кад је странка сазнала за тај разлог;
- 2) у случају из члана 222. тачка 2. овог закона од дана кад је одлука достављена странци;
- 3) у случају из члана 222. тачка 3. овог закона, ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку и то:
 - од дана кад је одлука достављена том лицу; ако странку која је правно лице није заступало овлаштено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник
 - од дана кад је одлука достављена странци, односно њеном законском заступнику, ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлаштење за вођење парнице или за поједине радње у поступку
 - од дана кад је странка сазнала за тај разлог;
- 4) у случајевима из члана 222. тач. 4. и 5. овог закона и то:
 - од дана кад је странка сазнала за правоснажну пресуду у кривичном поступку, а ако се кривични поступак не може провести, онда од дана кад је сазнала за обуставу тог поступка или за околности због којих се поступак не може покренути;
- 5) у случају из члана 222. тачка 6. овог закона и то:
 - од дана кад је странка могла изнијети Суду нове чињенице, односно нова доказна средства.

(2) Ако би рок одређен у ставу 1. овог члана почео тећи прије него што је одлука постала правоснажна, тај рок рачунаће се од правоснажности одлуке ако против ње није био изјављен правни лијек, односно од доставе правоснажне одлуке другостепеног вијећа.

(3) Након што протекне рок од пет година од дана кад је одлука постала правоснажна, приједлог за понављање поступка не може се поднијети, осим ако се понављање тражи из разлога наведених у члану 222. тач. 2. и 3. овог закона.

Члан 225.

О приједлогу за понављање поступка одлучује судија Апелационог одјељења Суда, као судија појединац, који није учествовао у доношењу другостепене одлуке.

Члан 226.

(1) Приједлог за понављање поступка подноси се увијек првостепеном вијећу Суда.

(2) У приједлогу се посебно морају навести законска основа по којој се тражи понављање, околности из којих произлази да је приједлог поднесен у законском року и докази којима се поткрепљују наводи предлагача, те учинити вјероватним да би у поновљеном поступку могла за предлагача бити донесена повољнија одлука.

Члан 227.

(1) Неблаговремене, непотпуне или недопуштене приједлоге за понављање поступка одбациће рјешењем предсједник првостепеног вијећа без одржавања рочишта.

(2) Ако предсједник првостепеног вијећа не одбаци приједлог, доставиће примјерак приједлога противној странци која има право да у року од 15 дана одговори на приједлог.

Члан 228.

Након пријема одговора на приједлог или након протекла рока за давање одговора, првостепено вијеће ће приједлог и одговор на приједлог, ако је поднесен, са свим списима доставити Апелационом одјељењу Суда најкасније у року од осам дана.

Члан 229.

(1) Суд одлучује о приједлогу за понављање поступка у правилу без одржавања расправе.

(2) Ако Суд оцијени да је одржавање расправе неопходно, поступиће у складу са одредбама чл. 185. до 187. овог закона.

Члан 230.

(1) Након што Суд, сагласно члану 225. овог закона, донесе одлуку о приједлогу, вијећу првог степена враћа све списе са довољним бројем овјерених преписа своје одлуке.

(2) У рјешењу којим се допушта понављање поступка изрећи ће се да се укида одлука донесена у ранијем поступку.

(3) Против рјешења Суда којим се усваја приједлог за понављање поступка жалба није допуштена.

(4) Жалба против рјешења Суда којим се одбија приједлог за понављање поступка подноси се Апелационом одјељењу Суда, који о жалби одлучује у вијећу тројице судија.

Члан 231.

(1) У поновном поступку пред првостепеним вијећем не може поступати судија који је одлучивао у ранијем поступку као предсједник вијећа.

(2) Првостепено вијеће одредиће припремно рочиште одмах по пријему рјешења, а најкасније у року од осам

дана.

3. Однос између приједлога за понављање поступка и ревизије

Члан 232.

- (1) Ако у року за изјављивање ревизије странка поднесе приједлог за понављање поступка само из разлога из којих се може изјавити и ревизија, сматраће се да је странка изјавила ревизију.
- (2) Ако странка изјави ревизију из разлога што је у првостепеном или другостепеном поступку одлучено о захтјеву о којем је већ прије правоснажно пресуђено или кога се тужилац већ одрекао или о којем је склопљена судска нагодба, и истовремено или након тога поднесе приједлог за понављање поступка из било којег разлога из члана 222. овог закона, Суд ће прекинути поступак у поводу приједлога за понављање поступка до завршетка поступка по ревизији.
- (3) Ако странка изјави ревизију из било којег разлога, осим из разлога наведених у ставу 2. овог члана, и истовремено или након тога поднесе приједлог за понављање поступка из разлога из члана 222. став 1. тач. 4. и 5. овог закона, који су поткријепљени правоснажном пресудом донесеном у кривичном поступку, Суд ће прекинути поступак по ревизији до завршетка поступка у поводу приједлога за понављање поступка.
- (4) У свим осталим случајевима у којима странка изјави ревизију и истовремено или након тога поднесе приједлог за понављање поступка, Суд ће одлучити који ће поступак наставити, а који прекинути, узимајући у обзир све околности, а посебно разлоге због којих су оба правна лијека поднесена и доказе, које су странке предложили.

Члан 233.

- (1) Одредбе члана 232. ст. 1. и 3. овог закона примјениће се и кад је странка најприје поднијела приједлог за понављање поступка, а након тога изјавила ревизију.
- (2) У свим осталим случајевима у којима странка поднесе приједлог за понављање поступка и након тога изјави ревизију, Суд ће, у правилу, прекинути поступак по ревизији до завршетка поступка у поводу приједлога за понављање поступка, осим ако установи да постоје озбиљни разлози да поступи другачије.

Члан 234.

- (1) Рјешење из члана 232. овог закона доноси предсједник првостепеног вијећа ако приједлог за понављање поступка стигне првостепеном вијећу прије него што је предмет у поводу ревизије упућен ревизијском вијећу. Ако приједлог за понављање поступка стигне пошто је предмет у поводу ревизије упућен ревизијском вијећу, рјешење из члана 232. овог закона, доноси ревизијско вијеће.
- (2) Рјешење из члана 233. овог закона доноси предсједник првостепеног вијећа, осим ако је предмет, у вријеме кад ревизија стигне првостепеном вијећу, у поводу приједлога за понављање поступка упућен Апелационом одјељењу Суда ради доношења одлуке, у којем случају рјешење доноси судија тог одјељења.
- (3) Против рјешења суда из ст. 1. и 2. овог члана није допуштена жалба.

Део трећи - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

X - СТРАНKE И ЊИХОВИ ЗАКОНСКИ ЗАСТУПНИЦИ

Члан 235.

- (1) Странка у поступку може бити свако физичко и правно лице.
- (2) Посебним прописима може се одредити ко може бити странка у поступку осим физичких и правних лица.

(3) Суд може, изузетно, са правним учинком у одређеној парници, признати својство странке и оним облицима удруживања који немају страначку способност према одредбама ст. 1. и 2. овог члана, ако утврди да, с обзиром на предмет спора, у суштини удовољавају битним условима за стицање страначке способности, а посебно ако располажу имовином на којој се може спровести извршење.

(4) Против рјешења из става 3. овог члана, којим се признаје својство странке у парници, није допуштена посебна жалба.

Члан 236.

(1) Странка која је потпуно пословно способна може сама обављати радње у поступку (парнична способност).

(2) Пунољетно лице коме је дјелимично ограничена пословна способност парнично је способно у границама своје пословне способности.

(3) Малољетник који није стекао потпуну пословну способност парнично је способан у границама у којима му се признаје пословна способност.

Члан 237.

(1) Странку која нема парничну способност заступа њен законски заступник.

(2) Законски заступник одређује се законом или актом надлежног органа власти донесеним на основу закона.

(3) У току цијелог поступка Суд ће, по службеној дужности, пазити може ли лице које се појављује као странка у поступку бити странка у поступку и да ли је парнично способно, заступа ли парнично неспособну странку њен законски заступник и има ли законски заступник посебна овлашћења кад су она потребна.

Члан 238.

(1) Законски заступник може у име странке предузимати све радње у поступку, али ако је за подношење или повлачење тужбе, за признање, односно за одрицање од тужбеног захтјева, за закључење нагодбе или за предузимање других радњи у поступку у посебним прописима одређено да заступник мора имати посебна овлашћења, он може те радње предузимати само ако има таква овлашћења.

(2) Лице које се појављује као законски заступник дужно је на захтјев Суда доказати да је законски заступник. Кад је за предузимање одређених радњи у поступку потребно посебно овлашћење, законски заступник дужан је доказати да има такво овлашћење.

(3) Кад Суд установи да законски заступник лица под старатељством не показује потребну пажњу у заступању, обавијестиће о томе орган старатељства. Ако би због пропуштања заступника могла настати штета за лице под старатељством, Суд ће застати са поступком и предложити да се одреди други законски заступник.

Члан 239.

(1) Кад Суд утврди да лице које се појављује као странка не може бити странка у поступку, а тај се недостатак може отклонити, позваће тужиоца да изврши потребне исправке у тужби или ће предузети друге мјере да би се поступак могао наставити са лицем које може бити странка у поступку.

(2) Исто тако, кад Суд утврди да странка нема законског заступника или да законски заступник нема посебна овлашћења кад су она потребна, затражиће да надлежни орган старатељства постави староца парнично неспособном лицу, односно позваће законског заступника да прибави посебна овлашћења или ће предузети друге мјере које су потребне да би парнично неспособна страна била правилно заступана.

(3) Суд ће одредити странци рок за отклањање недостатака из ст. 1. и 2. овог члана. Док се не отклоне ти недостаци, могу се у поступку предузимати само оне радње због чије би одгоде могле настати штетне посљедице за странку.

(4) Ако се недостаци из ст. 1. и 2. овог члана не могу отклонити или ако одређени рок безуспјешно протекне, Суд ће рјешењем укинути радње спроведене у поступку ако су захваћене тим недостацима и одбацити тужбу ако су недостаци такве природе да спречавају даље вођење парнице.

(5) Против рјешења којим се наређују мјере за отклањање недостатака није допуштена жалба.

XI - ПУНОМОЋНИЦИ

Члан 240.

(1) Странке могу предузимати радње у поступку лично или преко пуномоћника.

(2) Странка коју заступа пуномоћник може увијек доћи пред Суд и давати изјаве поред свог пуномоћника, али супротну страну, свједоке и вјештаке може испитивати само преко пуномоћника, ако је он присутан на главној расправи.

Члан 241.

(1) Пуномоћник може бити адвокат, адвокатско друштво или запосленик службе за бесплатну правну помоћ, као и, за правна лица, запосленик тог правног лица, а за физичка лица брачни, односно ванбрачни друг странке или сродник странке по крви или по тазбини.

(2) Ако Суд утврди да пуномоћник који је адвокат не обавља своју дужност у складу са Законом о адвокатури, Суд ће о томе извјестити надлежну адвокатску комору, и, ако је то могуће, странку коју адвокат заступа.

Члан 242.

Радње у поступку које пуномоћник предузима у границама пуномоћи имају исти правни учинак као да их је предузела сама странка.

Члан 243.

(1) Странка може измијенити или опозвати изјаву свог пуномоћника на рочишту на коме је та изјава дата.

(2) Ако је пуномоћник признао коју чињеницу на рочишту на којем странка није била присутна или је коју чињеницу признао у поднеску, а странка то признање касније измијени или опозове, Суд ће цијенити обје изјаве према члану 92. став 2. овог закона.

Члан 244.

Странка може овластити пуномоћника да предузима само одређене радње или да предузима све радње у поступку.

Члан 245.

Ако је странка издала адвокату пуномоћ за вођење парнице, а није поближе одредила овлаштења у пуномоћи, адвокат је овлаштен на основу такве пуномоћи:

- 1) обављати све радње у поступку, а посебно поднијети тужбу, повући је, дати одговор на тужбу, признати тужбени захтјев или се одрећи тужбеног захтјева, закључити нагодбу, поднијети правни лијек и одрећи се или одустати од њега, те захтијевати издавање мјера осигурања;
- 2) стављати захтјев за извршење или осигурање и предузимати потребне радње у поступку, у поводу таквог захтјева;
- 3) од противне странке примити досуђене трошкове;
- 4) писмено овластити другог адвоката на предузимање само појединих радњи у поступку, осим заступања на главној расправи.

Члан 246.

Адвоката којем је странка издала пуномоћ може, уз изричито овлашћење странке, замјењивати други адвокат.

Члан 247.

Ако странка у пуномоћи није поближе одредила овлашћења пуномоћника, пуномоћник који није адвокат може на основу такве пуномоћи обављати све радње у поступку, али му је увијек потребно изричито овлашћење за повлачење тужбе, за признање или за одрицање од тужбеног захтјева, за закључење нагодбе, за одрицање или одустанак од правног лијека и за преношење пуномоћи на друго лице, те за подношење ванредних правних лијекова.

Члан 248.

- (1) Странка издаје пуномоћ писмено или усмено на расправни записник.
- (2) Странка која није писмена или није у стању да се потпише ставиће на писмену пуномоћ умјесто потписа отисак прста. Ако се у том случају пуномоћ издаје лицу које није адвокат, потребно је присуство двојице свједока који ће се потписати на пуномоћи.
- (3) Ако посумња у истинитост писмене пуномоћи, Суд може рјешењем одредити да се поднесе овјерена пуномоћ. Против тог рјешења није допуштена жалба.

Члан 249.

- (1) Пуномоћник је дужан при првој радњи у поступку поднијети пуномоћ.
- (2) Суд може допустити да радње у поступку за странку привремено обави лице које није поднијело пуномоћ, али ће истовремено наредити том лицу да накнадно у одређеном року поднесе пуномоћ или одобрење странке за обављање парничних радњи.
- (3) Док не протекне рок за подношење пуномоћи, Суд ће одгодити доношење одлуке. Ако тај рок безуспјешно протекне, Суд ће наставити поступак, не узимајући у обзир радње које је обавило лице без пуномоћи.
- (4) Суд је дужан током цијелог поступка пазити да ли је лице које се појављује као пуномоћник овлаштено за заступање. Ако Суд утврди да лице које се појављује као пуномоћник није овлаштено за заступање, укинуће парничне радње које је то лице предузело, ако те радње није странка накнадно одобрила.

Члан 250.

- (1) Странка може пуномоћ у свако вријеме опозвати, а пуномоћник је може у свако вријеме отказати.
- (2) Опозивање, односно отказ пуномоћи, мора се саопштити Суду пред којим се води поступак писмено или усмено на расправни записник.
- (3) Опозивање, односно отказ пуномоћи, важи за противну странку од тренутка кад јој је саопштен.
- (4) Послије отказа пуномоћи, пуномоћник је дужан још 15 дана обављати радње за лице које му је издало пуномоћ, ако је потребно да од њега отклони какву штету која би у то вријеме могла настати.

Члан 251.

- (1) Ако је пуномоћнику дато овлашћење да може обављати све радње у поступку, а странка, односно њен законски заступник умре или постане пословно неспособна или ако законски заступник буде разријешен дужности, пуномоћник је овлаштен и надаље предузимати радње у поступку, али насљедник, односно нови законски заступник, може опозвати пуномоћ.

(2) У случајевима наведеним у ставу 1. овог члана, пуномоћнику који није адвокат увијек престају овлаштења која се у пуномоћи морају изричито навести.

Члан 252.

(1) Престанком правног лица престаје и пуномоћ коју је оно издало.

(2) У случају стечаја, пуномоћ коју је издао стечајни дужник престаје кад према важећим прописима наступе правне посљедице отварања стечајног поступка.

(3) Изузетно од одредби ст. 1. и 2. овог члана, пуномоћник је дужан још 15 дана обављати радње у поступку ако је потребно да од странке отклони штету.

ХП - ЈЕЗИК У ПОСТУПКУ

Члан 253.

Позиви, одлуке и друга судска писмена упућују се странкама и другим учесницима у поступку на једном од језика из члана 11. овог закона.

Члан 254.

Странке и други учесници у поступку при учествовању у поступку употребљавају један од језика из члана 11. овог закона.

Члан 255.

(1) Странке и умјешачи који не познају ниједан од језика из члана 11. овог закона обезбиједиће о свом трошку усмено и писмено превођење процесних радњи које предузимају, као и друга усмена и писмена превођења за своје потребе.

(2) Странке и умјешачи дужни су обезбиједити и превођење које се односи на извођење доказа које су предложили.

(3) Превођење обављају тумачи.

ХП - ВРИЈЕДНОСТ СПОРА

Члан 256.

(1) Тужилац је дужан у тужби означити вриједност предмета спора, осим у случајевима у којима се вриједност спора не може изразити у новцу.

(2) Као вриједност предмета спора узима се у обзир само вриједност главног захтјева.

(3) Камате, уговорна казна и остала споредна потраживања не узимају се у обзир при одређивању вриједности спора ако не чине главни захтјев.

Члан 257.

Ако се захтјев односи на будућа давања која се понављају, вриједност предмета спора рачуна се по њиховом збиру, али највише до износа који одговара збиру давања за вријеме од пет година.

Члан 258.

(1) Ако једна тужба против истог туженог обухвата више захтјева који се заснивају на истом чињеничном и

правном основу, вриједност се одређује по збиру вриједности свих захтјева.

(2) Ако захтјеви у тужби произилазе из разних основа, или су истакнути против више тужених, вриједност се одређује према вриједности сваког појединог захтјева.

Члан 259.

Кад се спор води о постојању најамног или закупног односа, или из односа кориштења стана, односно пословних просторија, вриједност се рачуна према једногодишњој најамнини, односно закупнини, осим ако је ријеч о најамном или закупном односу закљученом на краће вријеме.

Члан 260.

Ако се тужбом захтијева само давање осигурања одређеног потраживања или установљење заложног права, вриједност предмета спора одређује се према износу потраживања које треба осигурати, али ако предмет залога има мању вриједност од потраживања које треба осигурати, као вриједност предмета спора узмеће се вриједност предмета залога.

Члан 261.

(1) Ако се тужбени захтјев не односи на новчани износ, али тужилац у тужби наведе да пристаје да умјесто удовољења том захтјеву прими одређени новчани износ, као вриједност предмета спора узмеће се тај износ.

(2) У другим случајевима, кад се тужбени захтјев не односи на новчани износ, мјеродавна је вриједност предмета спора коју је тужилац у тужби назначио.

(3) Ако је у случају из става 2. овог члана тужилац вриједност предмета спора сувише високо или сувише ниско назначио, Суд ће најкасније на припремном рочишту, а ако припремно рочиште није одржано, онда на главној расправи прије почетка расправе о главној ствари, брзо и на прикладан начин, провјерити тачност назначене вриједности, те рјешењем одредити вриједност предмета спора.

(4) Против рјешења из става 3. овог члана није допуштена посебна жалба.

Члан 262.

Ако новчани износ није изражен у конвертибилним маркама, већ у другој валути, вриједност предмета спора утврђује се у конвертибилним маркама, по средњем курсу односне валуте који је утврдила надлежна финансијска организација у вријеме подношења тужбе.

XIV - РОКОВИ И РОЧИШТА

1. Рокови

Члан 263.

(1) Ако рок није одређен законом, одређује га Суд с обзиром на околности случаја.

(2) Рок који Суд одреди изузетно се може продужити на приједлог заинтересованог лица ако за то постоје оправдани разлози.

(3) Приједлог за продужење рока мора се поднијети прије протеча рока чије се продужење тражи.

(4) Против рјешења о продужењу рока није допуштена жалба.

Члан 264.

(1) Рокови се рачунају на дане, мјесеце и године.

- (2) Ако је рок одређен на дане, у рок се не урачунава дан кад је достава или саопштење обављено, односно дан у који пада догађај откад треба рачунати трајање рока, већ се за почетак рока узима први идући дан.
- (3) Рокови одређени на мјесеце, односно на године завршавају се протеклом оног дана последњег мјесеца, односно године, који по свом броју одговара дану кад је рок отпочео. Ако нема тог дана у последњем мјесецу, рок се завршава последњег дана тог мјесеца.
- (4) Ако последњи дан рока пада на државни празник или у недељу или у који други дан кад Суд не ради, рок истиче протеклом првог идућег радног дана.

Члан 265.

- (1) Кад је поднесак везан за рок, сматра се да је поднесен у року ако је, прије него што рок протекне, предат Суду.
- (2) Ако је поднесак упућен преко поште препорученом поштиљком или телеграмски, дан предаје пошти сматра се даном предаје Суду, а ако је поднесак упућен телефаксом, даном предаје сматра се дан пријема телефакса у Суду.
- (3) Ако је поднесак упућен електронском поштом, као вријеме предаје Суду сматра се вријеме које је назначено на верификацији квалификованог електронског потписа.
- (4) Ако је поднесак упућен телеграмски, а не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, сматраће се да је поднесен у року ако уредан поднесак накнадно буде предат Суду или буде упућен Суду препорученом поштиљком у року од три дана од дана предаје телеграма пошти.
- (5) За лица која се налазе на обавезној војној служби у војсци, дан предаје поднеска војној јединици, односно војној установи, сматра се даном предаје Суду.
- (6) За лица лишена слободе дан предаје поднеска управи затвора, односно установе за извршење кривичних и прекршајних санкција сматра се даном предаје Суду.
- (7) Ако је поднесак који је везан за рок предат или упућен Суду прије протеча рока, а стигне Суду након протеча рока, сматраће се да је на вријеме поднесен.
- (8) Одредбе ст.1. до 6. овог члана примјењују се и на рок у којем се према посебним прописима мора подићи тужба, те и на рок застаре потраживања или неког другог права.

2. Рочиште

Члан 266.

- (1) Рочиште одређује Суд кад је то законом прописано.
- (2) Суд ће на рочиште позвати странке и остала лица чије се присуство сматра потребним.
- (3) У позиву Суд ће назначити мјесто, просторију и вријеме одржавања рочишта, те навести странке и предмет спора.
- (4) Суд ће у позиву посебно упозорити странке и остале учеснике у поступку на законске последице изостанка са рочишта.

Члан 267.

- (1) Рочиште се, у правилу, одржава у судској згради.
- (2) Суд може одлучити да се рочиште одржи изван судске зграде кад установи да је то нужно или да ће се на тај

начин уштедјети у времену или у трошковима поступка. Против таквог рјешења није допуштена жалба.

3. Поврат у пријашње стање

Члан 268.

- (1) Ако странка пропусти рочиште или рок за предузимање неке радње у поступку и због тога изгуби право на предузимање те радње, Суд ће тој странци на њен приједлог допустити да накнадно обави ту радњу (поврат у пријашње стање) ако оцијени да је до пропуштања дошло услед оправданих разлога који се нису могли предвидјети нити избјећи.
- (2) Кад се допусти поврат у пријашње стање, парница се враћа у оно стање у којем се налазила прије пропуштања и укидају се све одлуке које је Суд због пропуштања донио.

Члан 269.

- (1) Приједлог за поврат у пријашње стање подноси се према надлежности вијећа Суда код којег је требало обавити пропуштену радњу.
- (2) Приједлог се подноси у року од осам дана, рачунајући од дана кад је престао разлог који је узроковао пропуштање.
- (3) Након протека 60 дана од дана пропуштања не може се тражити поврат у пријашње стање.
- (4) Ако се поврат у пријашње стање предлаже због пропуштања рока, предлагач је дужан истовремено са подношењем приједлога обавити и пропуштену радњу.

Члан 270.

Не може се захтијевати поврат у пријашње стање ако је пропуштен рок за стављање приједлога да се допусти поврат у пријашње стање, или ако је пропуштено рочиште одређено у поводу приједлога за поврат у пријашње стање.

Члан 271.

Суд ће одмах одлучити о приједлогу за поврат у пријашње стање и наставити поступак.

Члан 272.

- (1) Неблаговремене и недопуштене приједлоге за поврат у пријашње стање одбациће Суд рјешењем.
- (2) У вези са приједлогом за поврат у пријашње стање, Суд ће заказати рочиште, осим ако су чињенице на којима се приједлог заснива општепознате.

Члан 273.

- (1) Против рјешења којим се усваја приједлог за поврат у пријашње стање није допуштена посебна жалба.
- (2) Против рјешења којим се одбија приједлог за поврат у пријашње стање није допуштена посебна жалба, осим уколико је приједлог поднесен због доношења пресуде због пропуштања.

XV - ПОДНЕСЦИ

Члан 274.

- (1) Тужба, одговор на тужбу, противтужба, одговор на противтужбу, правни лијекови и друге изјаве,

приједлози и саопштења који се дају изван расправе, подносе се писмено (поднесци). Услов писмене форме испуњавају и поднесци упућени телеграмом, телефаксом или електронском поштом. Овакви поднесци сматрају се потписаним, ако је у њима означен пошиљалац.

(2) Поднесци морају бити разумљиви и морају садржавати све оно што је потребно да би се у вези с њима могло поступити. Посебно треба да садржавају: ознаку суда, име и презиме, односно назив правног лица, пребивалиште или боравиште, односно сједиште странака, њихових законских заступника и пуномоћника, ако их имају, предмет спора, садржај изјаве и потпис подносиоца.

(3) Ако изјава садржи какав захтјев, странка мора у поднеску навести чињенице и доказе на којима заснива свој захтјев.

(4) Поднесци који се достављају електронском поштом морају бити овјерени квалификованим електронским потписом.

(5) Поднесци са прилозима који се достављају противној странци предају се Суду у довољном броју примјерака за Суд и противну странку.

Члан 275.

(1) Исправе које се прилажу поднеску подносе се у изворнику, препису или фотокопији.

(2) Ако странка приложи исправу у изворнику, Суд ће такву исправу задржати, а противној странци допустити да је разгледа. Кад престане потреба да се таква исправа држи у списима предмета, вратиће се подносиоцу на његов захтјев, али Суд може тражити од подносиоца да списима приложи препис или фотокопију исправе.

(3) Ако је исправа приложена у препису или фотокопији, Суд ће на захтјев противне странке позвати подносиоца да поднесе Суду исправу у изворнику, а противној странци допустити да је прегледа. Суд ће одредити рок у ком се исправа има предати, односно прегледати.

(4) Против тих рјешења није допуштена жалба.

Члан 276.

(1) Ако је поднесак неразумљив или не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, Суд ће подносиоцу вратити поднесак ради исправке или допуне, уз наводе шта треба исправити или допунити и одредиће рок за исправку или допуну поднеска, који не може бити дужи од осам дана.

(2) Ако поднесак везан за рок буде исправљен, односно допуњен и предат Суду у року одређеном за допуну или исправку, сматраће се да је поднесен Суду оног дана кад је први пут био поднесен.

(3) Сматраће се да је поднесак повучен ако не буде враћен Суду у одређеном року, а ако буде враћен без исправке, односно допуне, одбациће се.

(4) Ако поднесци или прилози нису поднесени у довољном броју примјерака, Суд ће позвати подносиоца да их у одређеном року поднесе. Ако подносилац не поступи по том налогу, Суд ће поднесак одбацити.

XVI - ДОСТАВА ПИСМЕНА

1. Опште одредбе

а) Начин доставе писмена

Члан 277.

Писмена се достављају преко поште, преко овлаштеног правног лица регистрованога за обављање послова достављања или преко овлаштеног службеног лица Суда.

Члан 278.

(1) Кад доставу треба обавити лицима или установама у иностранству или странцима који уживају право имунитета, достава ће се обавити дипломатским путем, ако у међународном уговору или у овом закону није шта друго одређено.

(2) Држављанима Босне и Херцеговине у иностранству достава се обавља путем поште или преко надлежног конзуларног, односно дипломатског представништва Босне и Херцеговине у тој држави.

б) Достава физичким и правним лицима

Члан 279.

(1) Достава физичким лицима обавља се предајом писмена лицу коме се достава има обавити, ако овим законом није другачије одређено.

(2) Ако овим законом није другачије одређено, достава органима власти и правним лицима обавља се предајом писмена лицу овлашћеном за примање писмена, или, ако се такво не затекне у канцеларији, односно пословној просторији, запосленику који се ту затекне.

Члан 280.

(1) Кад странку заступа законски заступник, односно пуномоћник, достава се обавља законском заступнику, односно пуномоћнику.

(2) Кад органи власти или правно лице за свог пуномоћника одреде лице које је њихов радник, достава се може обавити и у складу са одредбом члана 279. став 2. овог закона.

(3) Ако странка има више законских заступника, односно пуномоћника, довољно је доставу обавити једном од њих.

(4) Достава адвокату као пуномоћнику може се обавити и предајом писмена лицу које је запослено у његовој адвокатској канцеларији.

Члан 281.

(1) Војним лицима, припадницима полиције и припадницима копненог, ријечног, поморског и ваздушног саобраћаја достава се може обавити и преко њихове команде, односно непосредног старјешине.

(2) Лицима лишеним слободе достава се обавља преко управе затвора, односно управе установе за извршење кривичних и прекршајних санкција.

Члан 282.

(1) Достава правном лицу може се обавити и путем његове пословне јединице, ако спор произлази из правног односа те јединице.

(2) Достава правном лицу које има сједиште у иностранству може се обавити и путем његовог заступништва, односно представништва у Босни и Херцеговини.

ц) Вријеме и мјесто доставе

Члан 283.

(1) Достава се обавља сваким даном, у било које вријеме, у стану или на радном мјесту физичког лица, у сједишту органа власти, у канцеларији, односно пословним просторијама правног лица коме се достава има обавити, или у Суду кад се лице коме се достава има обавити тамо затекне.

(2) Достава се може обавити на било којем мјесту, ако се обавља личним уручењем писмена лицу којем се достава има обавити.

2. Достава путем поште

Члан 284.

Достава путем поште обавља се:

- 1) препорученом пошљицом са повратницом, или
- 2) обичном пошљицом, у којој се уз писмено доставља и образац о потврди пријема, који лице коме се писмено доставља мора потписати и вратити Суду.

3. Достава преко овлаштеног правног лица или овлаштеног службеног лица Суда

а) Достава физичким лицима

Члан 285.

(1) Овлаштено правно лице регистровано за обављање послова достављања и овлаштено службено лице суда доставу физичким лицима, у правилу, обављају предајом писмена лицу коме се достава има обавити.

(2) Ако се лице коме се писмено има доставити не затекне у свом стану, достава се обавља предајом писмена коме од његових одраслих чланова домаћинства који је дужан примити писмено, а ако се они не затекну у стану, писмено ће се предати кућепазитељу или сусједу ако они на то пристану.

(3) Ако се достава обавља на радном мјесту лица коме се писмено има доставити, а то лице се ту не затекне, достава се може обавити лицу које на истом мјесту ради, ако оно пристане да прими писмено.

(4) Предаја писмена другом лицу није допуштена ако оно учествује у парници као противник лица коме се достава има обавити.

(5) Лица којима се према одредбама ст. 2. и 3. овог члана достава обави умјесто лицу коме се писмено има доставити дужна су писмено предати том лицу, на што ће их достављач и упозорити приликом уручења писмена.

(6) Кад се достава обави према одредбама ст. 2. или 3. овог члана, лице коме се писмено имало доставити о томе ће бити обавијештено слањем писмене обавијести преко поште, обичном пошљицом. У писменој обавијести наводи се предмет спора, врста писмена које се има доставити, датум, сат и мјесто доставе писмена, те име и презиме лица које је примило писмено. Обавијест се мора послати током истог дана или сљедећег радног дана након обављене доставе.

Члан 286.

(1) Ако се писмено не може доставити на начин превиђен у члану 285. овог закона, а достављач утврди да лице коме се писмено има доставити станује на адреси на којој се достава покушава обавити, оставиће у стану или у просторијама гдје то лице ради, или прибити на врата стана или просторије, писмену обавијест да ће писмено бити остављено у Суду и да га то лице тамо може преузети у року од 15 дана од дана покушаја доставе. У писменој обавијести наводи се и предмет спора, врста писмена које се има доставити, датум и сат када је обавијест остављена, те назив и адреса Суда гдје се писмено може преузети.

(2) Током истог дана или сљедећег радног дана након покушаја доставе из става 1. овог члана, писмена обавијест са подацима наведеним у том ставу послаће се лицу коме се достава има обавити и преко поште, обичном пошљицом.

(3) Достава ће се сматрати обављеном на дан када лице коме се писмено има доставити преузме писмено у Суду, а ако писмено не буде преузето, истеком рока из става 1. овог члана.

Члан 287.

(1) Ако се утврди да је лице коме се писмено има доставити привремено одсутно и да му лица наведена у члану 285. ст. 2. и 3. овог закона не могу писмено на вријеме предати, вратиће писмено Суду уз назнаку гдје се одсутни налази, а достава ће поново бити покушана у одговарајуће вријеме.

(2) Ако достављач утврди да лице коме се писмено има доставити не станује на адреси на којој се достава покушава обавити, али истовремено утврди тачну адресу тог лица, достава ће се обавити на накнадно утврђеној адреси. Ако достављач не може утврдити тачну адресу лица коме се писмено има доставити, писмено ће вратити Суду.

(3) Ако је утврђено да странка којој се достава има обавити не станује на адреси свог посљедњег познатог боравишта или пребивалишта, а њено садашње боравиште или радно мјесто се не могу утврдити, достава писмена обавиће се објављивањем писмена на огласној плочи Суда.

(4) Достава се сматра обављеном протеком рока од 15 дана од дана објављивања.

(5) У објави се, осим писмена које се има доставити, наводи и име и презиме лица коме се достава обавља, предмет спора и обавијест о томе када се достава писмена сматра обављеном.

(6) Лице коме се достава врши биће обавијештено о објави слањем писмене обавијести путем поште, обичном поштицом, на адресу његовог посљедњег познатог боравишта.

б) Достава правним лицима

Члан 288.

(1) Овлаштено правно лице регистровано за обављање послова достављања и овлаштено службено лице Суда доставу органима власти и правним лицима, у правилу, обављају предајом писмена једном од лица из члана 279. став 2. овог закона.

ц) Одбијање пријема писмена

Члан 289.

Кад лице коме је писмено упућено, односно одрасли члан његовог домаћинства, односно овлаштено лице или запосленик органа власти или правног лица одбије да прими писмено, достављач ће писмено оставити у просторији гдје се достава обавља или ће га прибити на врата те просторије. На доставници ће забиљежити дан, сат и разлог одбијања пријема, као и мјесто гдје је писмено остављено, и тиме се сматра да је достава обављена.

д) Доставница

Члан 290.

(1) Потврду о обављеној достави (доставници) потписују прималац и достављач. Прималац ће на доставници читко, словима, написати дан пријема, своје име и презиме и у ком својству прима писмено.

(2) Ако је прималац неписмен или није у стању да се потпише, достављач ће поступити као у ставу 1. овог члана, те ставити напомену зашто прималац није ставио свој потпис.

(3) Ако прималац одбије потписати доставницу, достављач ће то забиљежити на доставници и исписати словима дан предаје и тиме се сматра да је достава обављена.

(4) Кад је према одредбама овог закона писмено предато другом лицу, а не оном коме се писмено имало доставити, на доставници ће достављач назначити однос тих лица.

(5) Ако се достава обавља према одредбама члана 286. овог закона, достављач ће то назначити на доставници, као и дан и сат када је достава покушана и мјесто гдје је остављена писмена обавијест.

(6) Ако је на доставници нетачно или нечитко назначен датум доставе или је доставница нестала, достава се може доказивати и на други начин.

4. Промјена адресе

Члан 291.

(1) Ако странка или њен заступник у току поступка или прије истека рока од шест мјесеци након правоснажног окончања поступка промијене адресу на коју се достава обавља, дужни су о томе одмах обавијестити Суд.

(2) Ако против правоснажне одлуке, унутар рока из става 1. овог члана, буде изјављена ревизија, тај рок се продужава све док не истекне шест мјесеци од доставе странци одлуке поводом ревизије којом се ревизија одбацује или одбија или побијана одлука преиначује.

(3) Ако је против правоснажне одлуке, унутар рока из става 1. овог члана, поднесен приједлог за понављање поступка, тај рок продужава се до истека рока од шест мјесеци након правоснажности првостепене одлуке у том поступку против кога није изјављена жалба, односно до истека рока од шест мјесеци од доставе странци одлуке о жалби којом се поступак за понављање поступка правоснажно завршава.

(4) Ако поводом ванредног правног лијека правоснажна одлука буде укинута и предмет враћен на поновно суђење, сматраће се да рок из става 1. овог члана није ни почео тећи.

(5) Ако странка или њен заступник не обавијесте одмах Суд о промјени адресе, Суд ће одредити да се даље доставе у парници обављају објављивањем писмена на огласној плочи Суда, све док странка или њен заступник не обавијесте Суд о својој новој адреси.

(6) Достава из става 5. овог члана сматра се обављеном након протеча 15 дана од дана објављивања писмена на огласној плочи Суда.

(7) Кад пуномоћник за примање писмена до истека рокова из ст. 1. до 3. овог члана промијени своју адресу, а о томе не обавијести Суд, Суд ће странци на њен трошак именовати заступника за примање писмена преко кога ће обављати све доставе, док не прими обавијест странке о постављању новог пуномоћника.

5. Пуномоћник и заступник за примање писмена

Члан 292.

(1) Тужилац или његов заступник који се налазе у иностранству, а немају пуномоћника у Босни и Херцеговини, дужни су већ приликом подношења тужбе именовати пуномоћника за примање писмена у Босни и Херцеговини. Ако они тако не поступе, Суд ће их позвати да у одређеном року именују пуномоћника за примање писмена, уз упозорење да ће у супротном Суд тужбу одбацити.

(2) Странци која опозове пуномоћ пуномоћнику за примање писмена и истовремено не постави другог таквог пуномоћника, Суд ће доставу обављати објављивањем писмена на огласној плочи Суда, све док та странка не постави другог пуномоћника за примање писмена.

(3) Ако пуномоћник за примање писмена откаже пуномоћ, а странка не именује другог таквог пуномоћника у року од 30 дана од дана када је Суд обавијештен о отказу пуномоћи, Суд ће странци на њен трошак именовати заступника за примање писмена, те обављати све доставе преко именованог заступника док не прими обавијест странке о постављању новог пуномоћника.

Члан 293.

Ако више лица заједнички туже, а немају заједничког законског заступника, односно пуномоћника, Суд их може позвати да у одређеном року именују заједничког пуномоћника за примање писмена. Ако сами тужиоци у остављеном року не именују таквог пуномоћника, Суд ће једног од њих одредити за заједничког пуномоћника за примање писмена и о томе обавијестити странке.

XVII - ПРЕГЛЕДАЊЕ И ПРЕПИСИВАЊЕ СПИСА

Члан 294.

- (1) Странке имају право прегледати и преписивати списе парнице у којој учествују.
- (2) Осталим лицима која имају оправдан интерес може се допустити прегледање и преписивање појединих списа.
- (3) Кад је поступак у току, допуштење за прегледање и преписивање списа даје предсједник вијећа, а кад је поступак завршен - предсједник Суда, односно запосленик у Суду кога одреди предсједник Суда.

XVIII - ИЗУЗЕЋЕ

Члан 295.

Судија не може судити:

- 1) ако је сам странка, законски заступник или пуномоћник странке, ако је са странком у односу суовлаштенника, суобвезника или регресног обвезника или ако је у истом предмету саслушан или предложен као свједок или вјештак;
- 2) ако му је странка или законски заступник или пуномоћник странке сродник по крви у правој линији до било којег степена, а у побочној линији до четвртог степена или му је брачни, односно ванбрачни друг или сродник по тазбини, односно сродник ванбрачног друга, до другог степена, без обзира на то јесу ли брак, односно ванбрачна заједница престали или не;
- 3) ако је старалац, усвојитељ или усвојеник странке, њеног законског заступника или пуномоћника;
- 4) ако је у истом предмету учествовао у доношењу одлуке суда или другог органа;
- 5) ако постоје друге околности које доводе у сумњу његову непристрасност.

Члан 296.

- (1) Странка подноси захтјев за изузеће судије чим сазна да постоји који од разлога за изузеће, а најкасније до завршетка расправе, а ако није било расправе - до доношења одлуке.
- (2) Странка може у правном лијеку или у одговору на правни лијек поименично навести судију који не би могао учествовати у доношењу одлуке због разлога из члана 295. овог закона.
- (3) Странка може тражити изузеће само поименично одређеног судије који у предмету поступа.
- (4) Странка је дужна у захтјеву навести околности због којих сматра да постоји неки од законских основа за изузеће.

Члан 297.

- (1) О захтјеву за изузеће судије одлучује предсједник Суда.
- (2) Ако странка тражи изузеће предсједника суда, одлуку о изузећу доноси Општа сједница Суда.
- (3) Прије доношења рјешења о изузећу узете се изјава од судије чије се изузеће тражи, а према потреби, обавиће се и други извиђаји.
- (4) Против рјешења којим се захтјев за изузеће усваја није допуштена жалба, а против рјешења којим се захтјев одбија није допуштена посебна жалба.

Члан 298.

Кад судија сазна да је стављен захтјев за његово изузеће или чим сазна да постоји неки од разлога за изузеће из

члана 295. овог закона, дужан је одмах о томе обавијестити предсједника Суда, а поступак наставити без одгађања до доношења одлуке о изузећу. Ако се ради о изузећу предсједника суда, он ће себи одредити замјеника из реда судија тог суда.

Члан 299.

- (1) Одредбе овог закона о изузећу судија примјењиваће се на одговарајући начин и на записничаре.
- (2) О изузећу записничара одлучује предсједник вијећа.

XIX - СУПАРНИЧАРИ

Члан 300.

- (1) Више лица могу једном тужбом тужити, односно бити тужени (супарничари):
 - 1) ако су у погледу предмета спора у правној заједници или ако њихова права, односно обавезе проистичу из исте чињеничне и правне основе (материјални супарничари);
 - 2) ако су предмет спора захтјеви, односно обавезе исте врсте који се заснивају на битно истоврсној чињеничној и правној основи, те ако постоји стварна надлежност Суда за сваки захтјев и за сваког туженог (формални супарничари);
 - 3) ако је то другим законом одређено.
- (2) До закључења припремног рочишта, може, уз услове из става 1. овог члана, уз тужиоца приступити нови тужилац, или тужба може бити проширена на новог туженог са његовим пристанком.
- (3) Лице које приступа тужби, односно на које се тужба проширује, мора примити парницу у оном стању у којем се она налази кад оно у њу ступа.

Члан 301.

Лице које у цјелини или дјелимично тражи ствар или право о којем између других лица већ тече парница, може пред Судом, пред којим та парница тече, тужити обје странке једном тужбом, све док се поступак правоснажно не заврши.

Члан 302.

Сваки је супарничар у парници самостална странка и његове радње или пропуштања нити користе нити штете другим супарничарима.

Члан 303.

Ако се према закону или због природе правног односа спор може ријешити само на једнак начин према свим супарничарима (јединствени супарничари) сматрају се они као једна парнична странка, тако да се, ако поједини супарничари пропусте коју парничну радњу, учинак парничних радњи које су предузели други супарничари протеже и на оне који те радње нису предузели.

Члан 304.

Ако рокови за извршење одређене парничне радње за поједине јединствене супарничаре истичу у разно вријеме, ту парничну радњу може сваки супарничар предузети све док ма и за једног од њих још тече рок за предузимање те радње.

Члан 305.

Сваки супарничар има право подносити приједлоге који се тичу тока парнице.

XX - УЧЕСТВОВАЊЕ ТРЕЋИХ ЛИЦА У ПАРНИЦИ

1. Учествовање умјешача

Члан 306.

- (1) Лице које има правни интерес да у парници која тече међу другим лицима једна од странака успије може се придружити тој странци.
- (2) Умјешач може ступити у парницу у току цијелог поступка све до правоснажности одлуке о тужбеном захтјеву, те у току поступка настављеног подношењем ванредног правног лијека.
- (3) Изјаву о ступању у парницу умјешач може дати на рочишту или писменим поднеском.
- (4) Поднесак умјешача доставља се објема парничним странкама, а ако је изјава умјешача дата на рочишту, препис тог дијела записника доставиће се само оној странци која је са рочишта изостала.

Члан 307.

- (1) Свака странка може оспорити умјешачу право да учествује у поступку и предложити да се умјешач одбије.
- (2) До правоснажности рјешења којим се одбија учествовање умјешача, умјешач може учествовати у поступку и његове парничне радње не могу се искључити.
- (3) Против одлуке Суда којом се усваја учествовање умјешача није допуштена посебна жалба.

Члан 308.

- (1) Умјешач мора примити парницу у оном стању у каквом се налази у тренутку кад се умјеша у парницу. У даљем току парнице он је овлаштен стављати приједлоге и предузимати све остале парничне радње у роковима у којима би те радње могла предузимати странка којој се придружио.
- (2) Ако је умјешач ступио у парницу до правоснажности одлуке о тужбеном захтјеву, овлаштен је поднијети и ванредни правни лијек.
- (3) Ако умјешач поднесе правни лијек, примјерак његовог поднеска доставиће се и странци којој се придружио.
- (4) Парничне радње умјешача имају за странку којој се придружио правни учинак ако нису у супротности са радњама странке.
- (5) Након престанка свих парничних странака, умјешач може ступити у парницу као странка умјесто странке којој се придружио.

2. Обавијест трећег лица о парници

Члан 309.

- (1) Ако тужилац или тужени треба треће лице обавијестити о отпочетој парници, да би се тиме засновало одређено грађанско-правно дјеловање, они могу, све док се парница правоснажно не доврши, то учинити поднеском преко Суда, у којем ће навести разлог обавијести и у каквом се стању налази парница.
- (2) Странка која је треће лице обавијестила о парници не може због тога тражити прекид отпочете парнице, продужење рокова или одгађање рочишта.

XXI- ЗАПИСНИЦИ

Члан 310.

- (1) Записник се саставља о радњама предузетим на рочишту.
- (2) Записник се саставља и о важнијим изјавама или саопштењима које странке или други учесници дају изван рочишта. О мање важним изјавама или саопштењима неће се састављати записник него ће се само ставити службена забиљешка у спису.
- (3) Записник пише записничар.

Члан 311.

- (1) У записник се уноси: назив суда, мјесто гдје се обавља радња, дан и сат кад се обавља радња, назнака предмета спора и имена присутних странака, односно трећих лица, и њихових законских заступника, односно пуномоћника.
- (2) Записник треба да садржава битне податке о садржају предузете радње. У записник о главној расправи посебно ће се унијети: да ли је расправа била јавна или је јавност била искључена, садржај изјава странака, њихови приједлози, докази које су понудиле, докази који су изведени, уз навођење садржаја исказа свједока и вјештака, одлуке Суда донесене на рочишту, односно изворник одлуке након закључења главне расправе.
- (3) Записник се мора водити уредно, у њему се не смије ништа брисати, додати или мијењати. Прекрижена мјеста морају остати читљива.

Члан 312.

- (1) Записник се саставља тако да предсједник вијећа казује гласно записничару што ће се унијети у записник, а по овлаштењу предсједника вијећа, странка или њен пуномоћник гласно казују што ће се унијети у записник.
- (2) Странке имају право прочитати записник или захтијевати да им се прочита, те ставити своје приговоре на садржај записника.
- (3) То право имају и друга лица чија је изјава унесена у записник, у вези с оним дијелом записника који садржи њихову изјаву.
- (4) Исправци или додаци у погледу садржаја записника које треба обавити у поводу приговора странака или других лица или по службеној дужности унијеће се на крају записника. На захтјев тих лица унијеће се и приговори који нису усвојени.

Члан 313.

- (1) Записник потписују предсједник и чланови вијећа, записничар, странке, односно њихови законски заступници или пуномоћници, као и тумачи.
- (2) Свједок и вјештак потписују свој исказ на записнику кад се саслушавају пред замољеним судом.
- (3) Неписмено лице или лице која се не може потписати ставиће на записник отисак прста, а записничар ће испод отиска уписати његово име и презиме.
- (4) Ако се која странка, њен законски заступник или пуномоћник, свједок или вјештак удаљи прије потписивања записника или не жели потписати записник, или због физичких недостатака не може потписати записник, забиљежиће се то у записник и навести разлог непотписивања.

Члан 314.

- (1) О вијећању и гласању саставља се посебан записник. Ако је код првостепеног и другостепеног вијећа у поступку у вези са правним лијеком одлука донесена једногласно, неће се саставити записник, него ће се у

изворнику одлуке ставити забиљешка о вијећању и гласању.

(2) Записник о вијећању и гласању садржи ток гласања и одлуку која је донесена.

(3) Записник потписују сви чланови вијећа и записничар. Записник о вијећању и гласању затвориће се у посебан омот. Тај записник може разгледати само вијеће Апелационог одјељења, кад рјешава о правном лијеку и у том случају записник ће се поново затворити у посебан омот и на омоту назначити да је записник разгледан.

(4) Забиљешку о гласању потписују сви чланови вијећа.

XXII - ПРЕКИД ПОСТУПКА

Члан 315.

Поступак се прекида:

- 1) кад странка умре или изгуби парничну способност, а нема пуномоћника у тој парници;
- 2) кад законски заступник странке умре или престане његово овлаштење за заступање, а странка нема пуномоћника у тој парници;
- 3) кад странка која је правно лице престане постојати, односно кад надлежни орган правоснажно одлучи о забрани рада;
- 4) кад наступе правне посљедице отварања стечајног поступка;
- 5) кад због рата или других узрока престане рад у Суду;
- 6) кад је то другим законом одређено.

Члан 316.

(1) Осим случајева посебно предвиђених у овом закону прекид поступка Суд ће одредити:

- 1) ако је одлучио да сам не рјешава о претходном питању;
- 2) ако се странка налази на подручју које је због ванредних догађаја, као што су поплаве и слично, одсјечено од Суда.

(2) Суд може одредити прекид поступка ако се одлука о тужбеном захтјеву не може донијети прије него што буде донесена одлука у поступку поводом привредног преступа или у кривичном поступку.

Члан 317.

(1) За вријеме трајања прекида поступка престају тећи сви рокови одређени за обављање парничних радњи.

(2) За вријеме трајања прекида поступка Суд не може предузимати никакве радње у поступку, али ако је прекид наступио последице закључења главне расправе, Суд може на основу те расправе донијети одлуку.

(3) Парничне радње које је странка предузела док траје прекид поступка немају према другој странци никакав правни учинак. Њихов учинак почиње тек након што поступак буде настављен.

Члан 318.

(1) Поступак који је прекинут из разлога наведених у члану 315. тач. 1. до 4. овог закона наставиће се кад наследић или старалац оставштине, нови законски заступник, стечајни управник или правни сљедници правног лица преузму поступак или кад их Суд на приједлог противне стране позове да то учине.

(2) Ако је Суд прекинуо поступак из разлога наведених у члану 316. став 1. тачка 1. и став 2. овог закона, поступак ће се наставити кад се правоснажно заврши поступак пред судом или другим надлежним органом или кад Суд установи да више не постоје разлози да се чека на његов завршетак.

(3) У свим осталим случајевима прекинути поступак наставиће се на приједлог странке чим престану разлози

прекида.

(4) Рокови који су због прекида поступка престали тећи почињу за заинтересовану странку тећи у цјелини изнова од дана када јој Суд достави рјешење о настављању поступка.

(5) Странци која није ставила приједлог за настављање поступка, рјешење о настављању поступка доставља се према одредбама члана овог закона о достављању писмена.

Члан 319.

(1) Жалба против рјешења којим се утврђује (члан 315) или одређује (члан 316) прекид поступка не задржава извршење рјешења.

(2) Ако је Суд на рочишту одбио приједлог за прекид поступка и одлучио да се поступак одмах настави, против тог рјешења није допуштена посебна жалба.

XXIII - ТРОШКОВИ ПОСТУПКА

1. Парнични трошкови

Члан 320.

(1) Парничне трошкове чине издаци учињени у току или у поводу поступка.

(2) Парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду.

Члан 321.

Свака странка претходно сама подмирује трошкове које је проузроковала својим радњама.

Члан 322.

(1) Кад странка предложи извођење доказа, дужна је по налогу Суда унапријед положити износ потребан за подмирење трошкова који ће настати у поводу извођења доказа.

(2) Кад извођење доказа предложи обје странке, Суд ће одредити да износ потребан за подмирење трошкова положи обје странке на једнаке дијелове.

(3) Суд ће одустати од извођења доказа ако износ потребан за подмирење трошкова не буде положен у року који одреди Суд.

(4) Изузетно од одредбе става 3. овог члана, ако Суд по службеној дужности одреди извођење доказа ради утврђивања чињеница у вези са примјеном члана 8. став 2. овог закона, а странке не положи одређени износ, предујам трошкова за извођење доказа исплатиће се из средстава Суда.

Члан 323.

(1) Странка која у цјелини изгуби парницу дужна је противној странци надокнадити трошкове.

(2) Ако странка дјелимично успије у парници, Суд може, с обзиром на постигнути успјех, одредити да свака странка подмирује своје трошкове или да једна странка надокнади другој размјеран дио трошкова.

(3) Суд може одлучити да једна странка накнади све трошкове које је друга странка имала, ако противна странка није успјела само у размјерно незнатном дијелу свог захтјева, а због тога дијела нису настали посебни трошкови.

(4) Према резултату доказивања, Суд ће одлучити хоће ли трошкове из члана 322. став 4. овог закона подмирити једна или обје странке или ће ти трошкови пасти на терет трошкова Суда.

Члан 324.

(1) При одлучивању који ће се трошкови странци надокнадити, Суд ће узети у обзир само трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, те о висини трошкова одлучује Суд оцјењујући брижљиво све околности.

(2) Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, одмјериће се такви трошкови према тарифи.

Члан 325.

Странка је дужна независно од исхода парнице надокнадити противној странци трошкове које је проузроковала својом кривицом или случајем који се њој догодио.

Члан 326.

Ако није било повода за подношење тужбе, због тога што је тужени већ признао своју обавезу и био је спреман испунити, или због других разлога, тужилац ће надокнадити туженом парничне трошкове.

Члан 327.

(1) Тужилац који повуче тужбу дужан је противној странци надокнадити парничне трошкове, осим ако је повлачење тужбе услиједило након удовољења захтјева од туженог.

(2) Странка која одустане од правног лијека дужна је противној странци надокнадити трошкове настале у поводу правног лијека.

Члан 328.

(1) Свака странка подмирује своје трошкове ако је парница завршена судском нагодбом, а у нагодби није другачије уговорено.

(2) Трошкови нагодбе, која је покушана али није успјела, улазе у парничне трошкове.

Члан 329.

Ако у излучној парници буде усвојен тужбени захтјев за излучење ствари, а Суд утврди да је тужени као повјерилац у извршном поступку имао оправданих разлога да сматра да не постоје права трећих лица на тим стварима, одредиће да свака странка подмирује своје трошкове.

Члан 330.

(1) Супарничари подмирују трошкове на једнаке дијелове.

(2) Ако постоји знатна разлика у погледу њиховог удјела у предмету спора, Суд ће према размјеру тог удјела одредити колики ће дио трошкова надокнадити сваки од супарничара.

(3) Супарничари који су солидарно одговорни у главној ствари, одговарају солидарно и за трошкове досуђене противној страни.

(4) За трошкове проузроковане посебним парничним радњама појединих супарничара остали супарничари не одговарају.

Члан 331.

Кад омбудсмен учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова према одредбама овог закона, али не и право на награду.

Члан 332.

Одредбе о трошковима примјењују се и на странке које заступа правобранилаштво. У том случају, трошкови поступка обухватају и износ који би се странци признао на име награде адвокату.

Члан 333.

(1) О накнади трошкова одлучује Суд на одређен захтјев странке без расправљања.

(2) Странка је дужна у захтјеву одређено навести трошкове за које тражи накнаду. Захтјев за накнаду трошкова странка је дужна ставити најкасније до завршетка расправљања које претходи одлучивању о трошковима, а ако је ријеч о доношењу одлуке без претходног расправљања, странка је дужна захтјев за накнаду трошкова ставити у приједлогу о којем Суд треба одлучити.

(3) О захтјеву за накнаду трошкова Суд ће одлучити у пресуди или рјешењу којим се завршава поступак пред тим Судом.

(4) У току поступка Суд ће посебним рјешењем одлучити о накнади трошкова само кад право на накнаду трошкова не зависи од одлуке о главној ствари.

(5) У случају из члана 327. овог закона, ако повлачење тужбе или одустанак од правног лијека нису обављени на расправи, захтјев за накнаду трошкова може се ставити у року од 15 дана након пријема обавијести о одустанку, односно повлачењу тужбе.

Члан 334.

(1) Кад Суд одбаци или одбије правни лијек, одлучиће и о трошковима насталим у поступку у поводу тог правног лијека.

(2) Кад Суд преиначи одлуку против које је поднесен правни лијек или укине ту одлуку и одбаци тужбу, одлучиће о трошковима цијелог поступка.

(3) Кад се укине одлука против које је поднесен правни лијек и предмет врати на поновно суђење, оставиће да се о трошковима поступка у поводу правног лијека одлучи у коначној одлуци.

(4) Суд може поступити према одредби става 3. овог члана и кад одлуку против које је поднесен правни лијек само дјелимично укине.

Члан 335.

Одлука о трошковима садржана у пресуди може се нападати само жалбом на рјешење ако се истовремено не напада и одлука о главној ствари.

2. Трошкови у поступку за осигурање доказа

Члан 336.

(1) Трошкове поступка за осигурање доказа подмирује странка која је поднијела приједлог за осигурање доказа. Она је дужна надокнадити и трошкове противној странци, односно постављеном привременом заступнику.

(2) Те трошкове странка може накнадно остваривати као дио парничних трошкова, према успјеху у парници.

3. Ослобођење од плаћања трошкова поступка

Члан 337.

(1) Суд ће ослободити плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању не може подмирити те трошкове без штете за нужно издржавање себе и своје породице.

(2) Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухваћа ослобођење од плаћања такси и ослобођење од полагања предујма за трошкове свједока, вјештака, увиђаја, превођења и судских огласа. Суд може ослободити странку плаћања свих трошкова или једног дијела трошкова поступка.

Члан 338.

При доношењу одлуке о ослобођењу од плаћања трошкова поступка Суд ће брижљиво оцијенити све околности, а посебно ће узети у обзир вриједност предмета спора, број лица које странка издржава и приходе које имају странка и чланови њене породице.

Члан 339.

(1) Одлуку о ослобођењу од плаћања трошкова поступка доноси првостепено вијеће на приједлог странке.

(2) Странка је дужна уз приједлог поднијети доказе о имовном стању.

(3) Кад је то потребно, Суд може по службеној дужности прибавити потребне податке и обавијести о имовном стању странке која тражи ослобођење, а може о томе саслушати и противну странку.

(4) Против рјешења Суда којим се усваја приједлог странке за ослобођење од плаћања трошкова поступка није допуштена жалба.

Члан 340.

Предујам за трошкове од чијег је плаћања странка ослобођена исплатиће се из средстава Суда.

Члан 341.

(1) Рјешење о ослобађању од плаћања трошкова поступка првостепено вијеће може током поступка укинути ако утврди да је странка у стању подмирити трошкове поступка. Том приликом Суд ће ријешити хоће ли странка потпуно или дјелимично надокнадити и оне трошкове и таксе од којих је прије била ослобођена.

(2) У првом реду имају се надокнадити износи исплаћени из средстава Суда.

Члан 342.

(1) Таксе и трошкови исплаћени из средстава Суда чине дио парничних трошкова.

(2) О накнади тих трошкова од стране противника странке која је ослобођена плаћања трошкова поступка Суд ће одлучити према одредбама о накнади трошкова.

(3) Таксе и трошкове исплаћене из средстава Суда наплаћује по службеној дужности Суд од странке која је дужна надокнадити те трошкове.

(4) Ако је противник странке која је ослобођена плаћања трошкова поступка одлуком Суда обавезан да надокнади парничне трошкове, а утврди се да он није у стању те трошкове платити, Суд може накнадно одредити да трошкове из става 1. овог члана плати у цјелини или дјелимично странка која је ослобођена плаћања трошкова поступка из оног што јој је досуђено. Тиме се не дира у право те странке да за оно што је платила тражи накнаду од противника.

Члан 343.

Суд ће у току поступка казнити новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ странку, законског заступника, пуномоћника или умјешача који су својим парничним радњама теже злоупотрејили права која су призната овим законом.

Члан 344.

(1) Новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ суд ће казнити лице које у поднеску вријеђа Суд, странку или другог учесника у поступку.

(2) Ако лице које учествује у поступку или лице које је као слушалац присутно расправи вријеђа Суд или друге учеснике у поступку, омета рад или се не покорава наредбама Суда за одржавање реда, Суд ће га опоменути. Ако опомена буде безуспјешна, Суд ће опоменуто лице удаљити из суднице или казнити новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ, а може га и удаљити и казнити новчаном казном.

(3) Ако странка буде удаљена из суднице, рочиште ће се одржати и без њеног присуства.

(4) Ако из суднице буде удаљен пуномоћник, Суд ће на захтјев странке одгодити рочиште, а ако странка није присутна на рочишту, Суд ће увијек одгодити рочиште и обавијестити странку да је њен пуномоћник удаљен са рочишта због нарушавања реда.

(5) Кад Суд казни новчаном казном или удаљи из суднице адвоката или адвокатског приправника као пуномоћника, обавијестиће о томе адвокатску комору.

Члан 345.

(1) Суд ће новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ казнити пуномоћника за примање писмена који противно одредбама члана 291. став 7. овог закона не обавијести Суд о промјени адресе.

(2) Суд ће, на захтјев странке, наредити пуномоћнику за примање писмена да надокнади трошкове које је проузроковао неоправданим недостављањем обавијести о промјени адресе.

Члан 346.

(1) Лице које неосновано одбије да прими писмено, те лицу које на који други начин омета доставу писмена, свјесно онемогућавајући или отежавајући примјену одредби овог закона о достави, Суд ће казнити новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ.

(2) Суд ће, на захтјев странке, наредити лицу из става 1. овог члана да накнади трошкове које је својим понашањем описаним у ставу 1. овог члана проузроковало.

Члан 347.

(1) Ако свједок који је уредно позван не дође, а изостанак не оправда или се без одобрења или оправданог разлога удаљи с мјеста гдје треба да буде саслушан, Суд ће наредити да се присилно доведе и подмири трошкове довођења и казнити га новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ.

(2) Ако свједок дође и након што је упозорен на посљедице ускрати свједочење или одговор на поједино питање, а Суд оцијени да су разлози ускраћивања неоправдани, казниће га новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ, а ако и после тога одбије да свједочи, може га затворити. Затвор траје све док свједок не пристане свједочити или док његово саслушање не постане непотребно, али најдуже 15 дана.

(3) Суд ће, на захтјев странке, наредити свједоку да надокнади трошкове које је узроковао својим неоправданим изостанком, односно неоправданим одбијањем да свједочи.

(4) Ако свједок накнадно оправда свој изостанак, Суд ће опозвати своје рјешење о казни, а може свједока сасвим или дјелимично ослободити накнаде трошкова. Суд може опозвати своје рјешење о казни и кад свједок

накнадно пристане да свједочи.

Члан 348.

- (1) Суд ће новчаном казном од 100 КМ до 1.000 КМ казнити вјештака који не достави налаз и мишљење у остављеном року или не дође на рочиште иако је уредно позван, а изостанак не оправда.
- (2) Суд ће новчаном казном из става 1. овог члана казнити и вјештака који без оправданог разлога одбије да вјештачи.
- (3) Суд ће, на захтјев странке, наредити вјештаку да надокнади трошкове које је узроковао својим неоправданим недостављањем налаза и мишљења, неоправданим изостанком, односно неоправданим одбијањем да вјештачи.
- (4) Рјешење о казни Суд може опозвати уз услове из члана 347. став 4. овог закона.
- (5) Одредбе овог члана на одговарајући начин се примјењују и на тумаче.

Члан 349.

Ако лице које је новчано кажњено по одредбама овог закона не плати ту казну у одређеном року, она ће се замијенити казном затвора, чије трајање одмјерава Суд сразмјерно висини изречене казне у складу са одредбама Кривичног закона, али које не може бити дуже од 15 дана.

Члан 350.

- (1) Жалба против рјешења из чл. 343, 344, члана 345. став 1, члана 347. став 1. и члана 348. став 1. овог закона не одгађа извршење рјешења.
- (2) Жалба против рјешења из члана 347. став 2. и члана 348. став 2. не задржава извршење рјешења, осим ако се у тој жалби побија и одлука Суда којом нису усвојени разлози свједока за ускраћивање свједочења или одговора на поједино питање, односно разлози вјештака за ускраћивање вјештачења.

XXV - ПРАВНА ПОМОЋ

Члан 351.

- (1) Судови у Босни и Херцеговини дужни су у парничном поступку пружати правну помоћ Суду Босне и Херцеговине.
- (2) Ако замољени суд није надлежан да обави радњу за коју је замољен, уступиће молбу надлежном суду, односно другом органу власти и о томе обавијестити Суд од кога је примио молбу, а ако му надлежни суд, односно орган власти није познат, вратиће молбу Суду који је поднио молбу.

Дио четврти - ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ

XXVI - ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ИЗ РАДНИХ ОДНОСА

Члан 352.

Ако у Глави XXVI овог закона не постоје посебне одредбе, у парницама из радних односа примјењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 353.

У поступку у парницама из радних односа, а посебно при одређивању рокова и рочишта, Суд ће увијек обраћати

посебну пажњу на потребу хитног рјешавања радних спорова.

Члан 354.

Суд ће у пресуди којом налаже извршење неке чинидбе одредити рок од 15 дана за њено извршење.

Члан 355.

Рок за подношење жалбе на пресуду, односно рјешење из радних односа је 15 дана.

XXVII - ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ЗБОГ СМЕТАЊА ПОСЈЕДА

Члан 356.

Ако у Глави XXVII овог закона не постоје посебне одредбе, у парницама због сметања посједа примјењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 357.

При одређивању рокова и рочишта по тужбама због сметања посједа Суд ће увијек обраћати посебну пажњу на потребу хитног рјешавања према природи сваког појединог случаја. При томе, Суд може одредити и рокове краће од оних предвиђених одредбама овог закона о редовном поступку.

Члан 358.

Расправљање о тужби због сметања посједа ограничиће се само на расправљање и доказивање чињеница посљедњег стања посједа и насталог сметања. Искључено је расправљање о праву на посјед, о правној основи, савјесности или несавјесности посједа или о захтјевима за накнаду штете.

Члан 359.

- (1) Рок за удовољење дужностима које су наложене странкама Суд ће одредити према околностима појединог случаја.
- (2) Рок за подношење жалбе је 15 дана.
- (3) У изузетним околностима, Суд може одлучити да жалба не задржава извршење рјешења.
- (4) Против рјешења донесених у парницама због сметања посједа ревизија није допуштена.

Члан 360.

Тужилац губи право да у извршном поступку захтијева извршење рјешења којим се туженом по тужби због сметања посједа налаже извршење одређене радње, ако није захтијевао извршење у року од 60 дана након протеча рока који је рјешењем одређен за извршење те радње.

XXVIII - ПОСТУПАК У СПОРОВИМА МАЛЕ ВРИЈЕДНОСТИ

Члан 361.

Ако у Глави XXVIII овог закона не постоје посебне одредбе, у поступку у споровима мале вриједности примјењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 362.

- (1) Спорови мале вриједности, у смислу одредби овог закона, јесу спорови у којима се тужбени захтјев односи на потраживање у новцу које не прелази износ од 10.000 КМ.
- (2) Споровима мале вриједности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтјев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да умјесто удовољења одређеном захтјеву прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1. овог члана. (члан 261. став 1).
- (3) Споровима мале вриједности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтјева није новчани износ, већ предаја покретне ствари чија вриједност, коју је тужилац у тужби навео, не прелази износ из става 1. овог члана (члан 262. став 2).

Члан 363.

Не сматрају се споровима мале вриједности, у смислу одредби овог закона, спорови о некретнинама, спорови из радних односа и спорови због сметања посједа.

Члан 364.

- (1) У поступку у споровима мале вриједности допуштена је посебна жалба само против рјешења којим се завршава поступак.
- (2) Остала рјешења против којих је по овом закону допуштена жалба могу се побијати само жалбом против одлуке којом се поступак завршава.
- (3) Рјешења из става 2. овог члана не достављају се странкама већ се објављују на рочишту.

Члан 365.

- (1) Ако тужилац преиначи тужбени захтјев тако да вриједност предмета спора прелази износ од 3.000 КМ, поступак ће се довршити према одредбама овог закона о редовном поступку.
- (2) Ако тужилац до закључења главне расправе која се води према одредбама овог закона о редовном поступку смањи тужбени захтјев тако да више не прелази износ од 10.000 КМ, даљи поступак спровешће се према одредбама овог закона о поступку у споровима мале вриједности.

Члан 366.

- (1) Пресуда или рјешење којим се завршава спор мале вриједности може се побијати само због повреде одредби парничног поступка и због погрешне примјене материјалног права.
- (2) У пресуди, односно рјешењу из става 1. овог члана Суд је дужан навести разлоге из којих се може изјавити жалба.
- (3) Против првостепене пресуде, односно рјешења из става 1. овог члана странке могу поднијети жалбу у року од 15 дана.
- (4) У поступку у споровима мале вриједности рок из члана 146. став 2. и члана 159. став 1. овог закона је 15 дана.

Дио пети

XXIX - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 367.

Предмети из надлежности Суда, примљени у рад код других судова до ступања на снагу овог закона, доставиће се Суду.

Члан 368.

У периоду од три мјесеца након почетка примјене овог закона, рокови из члана 42. став 4, члана 61. става 2. и члана 184. став 3. овог закона, могу се изузетно продужити за најдуже 30 дана, ако, с обзиром на постојећи распоред рочишта сваког појединачног судије, заказивање рочишта у наведеним роковима не би било могуће.

Члан 369.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

ПС БиХ број 52/04
21. маја 2004. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Мартин Рагуж, с. р.

Председавајући
Дома народа
Мустафа Памук, с. р.